

Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje
Višja strokovna šola Celje

DIPLOMSKO DELO
Natalija JAKOB

Celje, november 2022

Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje
Višja strokovna šola

CENTER PONOVSNE UPORABE D.O.O., SO.P.
Vrazova 9
2270 Ormož

Diplomsko delo
v višjem strokovnem izobraževalnem programu Snovanje vizualnih komunikacij in
trženja

Ponovna uporaba izdelkov – nove priložnosti za kreativno ustvarjanje

Kandidatka: Natalija Jakob

Mentorica predavateljica: mag. Petra Pižmoht, prof. lik. ped.

Mentorica v podjetju: dr. Marinka Vovk

Celje, november 2022

Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje
Višja strokovna šola
Ljubljanska cesta 97
3000 Celje
www.hvu.si
referat@hvu.si

Številka: S-56
Datum: 6. 6. 2022

Študijska komisija Višje strokovne šole je preučila predlog teme in naslova diplomskega dela, ki ga je predložila

Natalija JAKOB z vpisno številko **13040370149**, študentka višješolskega strokovnega programa **Snovanje vizualnih komunikacij in trženja**

Komisija ugotavlja, da je tema diplomskega dela s predmetnega področja **Recikliranje v oblikovanju**.

SKLEPI ŠTUDIJSKE KOMISIJE

1. Odobri se predlog teme diplomskega dela.
2. Odobri se naslov diplomskega dela:

PONOVNA UPORABA IZDELKOV-NOVE PRILOŽNOSTI ZA KREATIVNO USTVARJANJE

3. Imenujeta se mentorja:

mentor predavatelj:
mentor v podjetju:

Mag. Petra Pižmoht
Dr. Marinka Vovk

Diplomsko delo izdelajte v skladu s "Pravilnikom o izdelavi diplomskega dela in diplomskega izpita" ter ga oddajte v referatu šole.

Andreja Gerčer, univ. dipl. inž. agr.,
predsednica študijske komisije

Nada Reberšek Natek, univ. dipl. inž. agr.,
ravnateljica

Izjava o avtorstvu diplomskega dela

Podpisana **Natalija Jakob**

z vpisno številko **13040370149**

sem avtorica diplomskega dela z naslovom:

Ponovna uporaba izdelkov – nove priložnosti za kreativno ustvarjanje

S svojim podpisom zagotavljam, da:

sem diplomsko delo izdelala samostojno pod mentorstvom:

mag. Petre Pižmoht, prof. lik. ped

in pod mentorstvom v podjetju:

dr. Marinke Vovk

V Celju, dne _____ Podpis avtorice: _____

Zahvala

Za pomoč bi se rada zahvalila mentorici mag. Petri Pižmoht, prof. lik. ped., ter mentorici v podjetju dr. Marinki Vovk, ki sta mi pomagali in me vodili skozi pisanje diplomskega dela. Zahvaljujem pa se tudi staršem in starim staršem, ki so mi pomagali v času študija ter me spodbujali pri pisanju. Prav tako bi se rada zahvalila svojemu partnerju, ki me je spodbujal in mi stal ob strani v celotnem času študija.

Hvala vsem.

Izвлеček

Smo v času, ko proizvedemo zmeraj več odpadkov in zato iščemo nove smernice za njihovo nadaljnjo uporabo, kako jim podaljšati življenjsko dobo, hkrati pa jim dodati še dodano vrednost. Ko govorimo o ponovni uporabi izdelkov, pomislimo na načrtovanje ter razvoj izdelka in s tem namenom zmanjšati vpliv na okolje in pri tem narediti čim manj oz. nič odpadkov. K temu pa se pridružuje tudi trajnostna umetnost, kjer želijo umetniki pokazati svoja dela iz odpadnih materialov in s tem spodbuditi ljudi, da se zamislijo o trajnosti in ekološkem vplivu na njihov proces. V diplomskem delu smo predstavili ponovno uporabo izdelkov ter materialov, ki jih lahko uporabimo. Predstavili smo prednosti in slabosti ter centre in dobrodelne organizacije, ki se ukvarjajo s ponovno uporabo izdelkov, zraven pa vključili tudi umetnike, ki se ukvarjajo s tem, ter njihova dela.

V praktičnem delu smo predstavili izdelek, narejen v Centru ponovne uporabe Vojnik, in sicer cvetlično preureditev pred vhodom v trgovinico CPU ter pred vhodom v Kamrico. Odločili smo se za povezovalno vizualno podobo obeh poslovalnic, ki temelji na pastelnih barvah in ponovni uporabi starih zavrženih predmetov. Prav s tem želimo ugotoviti zainteresiranost kupcev za nakup ter predelavo ponovno uporabljenih izdelkov.

Ključne besede:

Ponovna uporaba izdelkov, kreativno ustvarjanje, oblikovanje predmetov, trajnostna umetnost, center ponovne uporabe, material

Abstract

We are in a time where we produce more and more waste, and therefore we are looking for new guidelines and their further use, how to extend their life, and at the same time add value to them. When we talk about the reuse of products, we think of the design and development of the product with the aim of reducing the impact on the environment and doing as little as possible - zero waste. This is also joined by sustainable art, where artists want to show their works from waste materials and thus encourage people to think about sustainability and the ecological impact of their process. In the thesis, we presented the reuse of products and materials that can be used. Presented the pros and cons and featured centers and charities involved in product reuse. In addition, artists working in this field and their works have also been included.

In the practical part, we presented a product made in the Vojnik reuse center, namely a floral arrangement in front of the entrance to the CPU store and in front of the entrance to Kamrica. We decided on a unifying visual image of the two branches, based on pastel colors and the reuse of old discarded objects. With this, we want to determine the interest of customers in purchasing and processing reused products.

Key words:

Reuse of products, creative creation, objects design, sustainable art, reuse center, materials

Kazalo vsebine

Kazalo vsebine.....	VII
Kazalo slik.....	VIII
Kazalo slik.....	VIII
Kazalo grafov	VIII
Kazalo tabel.....	IX
1 Uvod	1
2 Namen in cilji	2
3 Raziskovalne hipoteze	3
4 Pregled dosedanjih raziskav in objav	4
4.1 Ponovna uporaba izdelkov	4
4.1.1 Ponovna uporaba v modi	4
4.1.1.1 Zakonodaja o tekstilu in oblačilih.....	8
4.1.2 Ponovna uporaba pohištva.....	9
4.2 Pomen ponovne uporabe izdelkov	12
4.2.1 Globalni vidik ponovne uporabe izdelkov in materialov	12
4.3 Oblikovanje predmetov s predelavo materialov	13
4.3.1 Vrste materialov	16
4.3.2 Vrste izdelkov.....	16
4.4 Kam z neuporabljenimi izdelki.....	17
4.5 Centri ponovne uporabe d.o.o., so. p. po Sloveniji.....	19
4.5.1 Socialna aktivacija.....	21
4.5.2 Učinki centrov ponovne uporabe.....	21
4.5.3 Dobrodelne organizacije.....	22
4.6 Trajnostna umetnost.....	24
4.6.1 Umetniki, ki se ukvarjajo z reciklirano umetnostjo.....	25
5 Raziskovalne metode.....	32
5.1 Center ponovne uporabe Vojnik	32
5.1.1 Predstavitev podjetja	32
5.1.2 Predstavitev izdelka.....	32
5.1.3 Izbira materialov in pripomočkov	32
5.1.4 Postopek izdelave	33
5.2 Anketni vprašalnik na temo o zainteresiranosti kupcev za nakup in predelavo ponovno uporabljenih izdelkov	39
5.2.1 Predstavitev vzorca.....	39
5.2.2 Analiza ankete	41
6 Rezultati in razprava.....	46
7 Zaključek	47
8 Viri in literatura	49
9 Priloge.....	53

Kazalo slik

Slika 1: Spletna stran Patagonia	5
Slika 2: Unikatna ženska oblačila slovenskega podjetja Puppa design.....	6
Slika 3: Reciklažni stroj švedskega podjetja H&M.....	7
Slika 4: Košara iz majic in oblek.....	7
Slika 5: Squeeze – preproga iz ročno pletene, dvojno pletene majice s kratkimi rokavi, džersi presežek iz tekstilne industrije v Indiji, 90 x 400 cm	8
Slika 6: Omara z drznimi barvnimi kombinacijami	11
Slika 7: Prenovljena omarica z detajli	11
Slika 8: Oblikovanje s človeškim središčem.....	14
Slika 9: Kartonasta škatla pred začetkom izdelave	15
Slika 10: Sestavljanje cvetov.....	15
Slika 11: Končni izdelek	16
Slika 12: Vrste izdelkov, razvrščenih po skupinah	17
Slika 13: Prikaz zemljevida Evrope s statističnimi podatki po regijah po postopkih ravnanja in vrstah materiala leta 2017.....	18
Slika 14: Zemljevid centrov in kotičkov ponovne uporabe v Sloveniji	19
Slika 15: Katalog trajnostnih poslovnih daril.....	23
Slika 16: Spletna stran Ruth Korthof in kolekcija njenega dela.....	25
Slika 17: Happy Happy, The Olympic Museum, Lausanne 2017 (Choi Jeong Hwa)..	26
Slika 18: Beli lotus iz napihljivega polistirena, Benetke Biennale, 2005	27
Slika 19: Primerjava montažnih del Bernarda Prasa z izvirnikom. Slika levo: Dalijev avtoportret. Slika desno: Prasov Dali	28
Slika 20: Sayaka Ganz: Predmeti iz predelane plastike	29
Slika 21: Sayaka Ganz: Predmeti iz odpadne kovine.....	29
Slika 22: Sayaka Ganz: Satje, suha igla na plastični embalaži, 2017, 3 x 4,25.....	30
Slika 23: Miza iz bambusa: Ryosuke Harashima	31
Slika 24: Barvanje in okraševanje pločevink in platenk.....	34
Slika 25: Razrez plastičnih kanisterjev.....	34
Slika 26: Zasaditev škornjev in čevljev.....	35
Slika 27: Zasaditev torbe	35
Slika 28: Razporeditev lončnic.....	36
Slika 29: Pritrjevanje lončnic s pomočjo kavla in vrvic.....	37
Slika 30: Končni izdelek pred vhodom v Kamrico	37
Slika 31: Barvanje pnevmatik	38
Slika 32: Zasaditev pnevmatik	38
Slika 33: Postavitev pnevmatik pod oknom trgovinice CPU	39

Kazalo grafov

Graf 1: Odgovor na prvo vprašanje: Starost.....	39
Graf 2: Odgovor na drugo vprašanje: Spol.....	40
Graf 3: Odgovor na tretje vprašanje: Socialni status.....	40
Graf 4: Odgovor na četrto vprašanje: Regija.....	41
Graf 5: Odgovor na peto vprašanje: Ali veste, kaj pomeni beseda upcycling	41
Graf 6: Odgovor na šesto vprašanje: Kateri izmed spodnjih predmetov/izdelkov se vam zdijo inovativni.....	42

Graf 7: Odgovor na sedmo vprašanje: Ali bi na podlagi prejšnjih slik tudi sami obnovili oz. nadgradili novo vrednost vašim predmetom/izdelkom, ki jih ne potrebujete več ali pa ste jih imeli namen zavreči	43
Graf 8: Odgovor na osmo vprašanje: Obstajajo tudi številni centri ponovne uporabe ter dobrodelne organizacije, kamor lahko oddamo predmete/izdelke, ki jih ne potrebujemo več. Za katere izmed spodaj naštetih ste že slišali.....	44
Graf 9: Odgovor na deveto vprašanje: Ali ste katerega izmed zgoraj naštetih centrov oz. dobrodelnih organizacij že obiskali.....	45
Graf 10: Odgovor na deseto vprašanje: Ali bi bili pripravljeni izdelke oz. ponovno uporabljene predmete kupiti v centru ponovne uporabe oz. bi jih nesli, kjer bi vam jih preoblikovali in nadgradili po vaših željah	45

Kazalo tabel

Tabela 1: Primerjava med cenami v trgovini za nakup in stroški najema.....	24
--	----

1 Uvod

Predmetno področje, na katerega se nanaša tema diplomske naloge, je recikliranje v oblikovanju.

Obstajajo številni načini, kako lahko proizvedemo manj odpadkov. Eden izmed bolj učinkovitih je ponovna uporaba, na kar se tudi nanaša naslov moje diplomske naloge Ponovna uporaba izdelkov – nove priložnosti za kreativno ustvarjanje.

Smo v času, ko ljudje ustvarjamo več odpadkov kot kadarkoli prej in s tem uničujemo naš planet. Da bi ta problem rešili, k sreči obstajajo preproste rešitve – ponovna uporaba izdelkov. K temu pa se pridružuje tudi priložnost, da izdelke čim bolj kreativno preuredimo in jim dodamo novo vrednost ter s tem podaljšamo njihovo življenjsko dobo.

Gospodarjenje z odpadki zahteva celostno ukvarjanje z vsemi deli *odpadkovnega* cikla. Vsako gospodarjenje z odpadki se tako sooča s problemi nastajanja odpadkov pri izvoru vse do njihovega odstranjevanja. Vendar je reševanje te problematike širše. Ni dovolj, da samo zmanjšujemo količine nastalih odpadkov, gre za to, da preprečimo nastanek odpadkov (Keuc, 2003).

Oblikovanje je vse tisto, kar je, kar še bo in kar bi še lahko bilo. Po eni od številnih definicij oblikovalci niso zmožni le prepoznavati problemov, temveč so jih sposobni spreminjati v priložnosti ter jih po poti tudi učinkovito reševati (WDO, 2015).

Ko govorimo o ponovni uporabi izdelkov, pomislimo na načrtovanje in razvoj izdelka, kako mu podaljšati življenjsko dobo in hkrati s tem namenom zmanjšati vpliv na okolje ter pri tem narediti čim manj oz. nič odpadkov.

K temu procesu se pridružuje tudi trajnostna umetnost, kjer želijo umetniki na poudarku njihovih del iz odpadnih materialov prikazati oz. spodbuditi ljudi, da se zamislijo o trajnosti ter ekološkem vplivu na njihov proces dela. Hkrati pa prispevajo k zmanjševanju odpadkov.

2 Namen in cilji

Namen diplomske naloge je predstaviti in razložiti pomen ponovne uporabe. S tem tudi predstaviti in opisati, katere materiale in izdelke lahko uporabimo, ki jih lahko kreativno preoblikujemo in s tem zmanjšamo odpadke, ki bi končali na odlagališčih. Predstaviti centre ponovne uporabe (CPU) ter dobrodelne organizacije, ki se ukvarjajo s ponovno uporabo izdelkov. Kot pa že vemo, da lahko s ponovno uporabo tudi uporabimo svojo kreativnost ter se prepustimo svoji domišljiji, pa bomo predstavili še nekaj umetnikov, ki se ukvarjajo z reciklirano umetnostjo.

Predstavili bomo center ponovne uporabe, ki se nahaja v Vojniku. S čim se center ukvarja, katere predmete oz. izdelke lahko posamezniki oddajo, ki jih ne potrebujejo, oz. katere skupine izdelkov lahko kupijo v samem centru.

Predstavili bomo izdelek, ki smo ga naredili v centru ponovne uporabe v Vojniku pri praktičnem izobraževanju, in sicer cvetlično preureditev iz ponovno uporabljenih starih zavrženih predmetov, ki se nahajajo pred vhodom v Kamrico ter trgovinico CPU. Vizualna podoba temelji na povezovanju obeh poslovalnic, in sicer na pastelnih barvah.

Zanima nas tudi, kako zainteresirani so kupci za nakup in predelavo ponovno uporabljenih izdelkov, zato smo raziskali seznanjenost prebivalcev v Sloveniji o centrih ponovne uporabe in dobrodelnih organizacijah, ki sprejemajo izdelke in predmete, ki jih posameznik ne potrebuje s pomočjo ankete.

C1: Predstaviti center ponovne uporabe v Vojniku.

C2: Predstaviti izdelek iz starih zavrženih predmetov.

C3: Raziskati zainteresiranost kupcev za nakup in predelavo ponovno uporabljenih predmetov.

C4: Raziskati seznanjenost prebivalcev v Sloveniji o centrih ponovne uporabe in dobrodelnih organizacijah.

3 Raziskovalne hipoteze

H1: »Upcycling« oz. ponovna uporaba izdelkov ima vse večji pomen

EU namerava preko razmeroma novega velikopoteznega plana European Green Deal spodbujati promocijo ponovne uporabe, eko dizajna, novih poslovnih modelov in storitvene ekonomije. Namerava pa nuditi tudi finančne spodbude in financirati raziskave. Unija celo razmišlja o zavezujočem cilju priprave na ponovno uporabo, kar je ključno vodilo za izboljšave na sistemski ravni. V nekaterih državah korake preprečevanja nastajanja odpadkov že udejanjajo, npr. do leta 2030 si je španski Baleari zadal za cilj 5 % vseh zavrženih izdelkov ponovno uporabiti (Š. Mojca, O. Špela 2021).

H2: Manj kot 50 % posameznikov bi bilo pripravljenih obnoviti svoje izdelke oz. predmete

Maja Modrijan, Kulturno ekološko društvo Smetumet, 2015: *»Kroženje reči je v primerjavi z nakupom novih dobrin bistveno bolj trajnosten način življenja in potrošništva. Naše društvo se aktivno ukvarja z reciklažo in že od vsega začetka (2007) pozivamo ljudi in podjetja, da za naše delovanje (delavnice, reciklirane izdelke in prostorsko opremo) zbirajo različne gospodinjske in industrijske ali pisarniške odpadne materiale. Čutimo vse večjo podporo in sprejemanje takšnih praks, je pa še vedno več oseb, ki poklonijo ali prodajo staro in kupijo novo, kot tistih, ki raje kot novo uporabijo stvari iz druge roke. Še vedno je potrebno razbijati predsodke in osveščati.«*

Vir: [Tudi centri ponovne uporabe delijo usodo socialnega podjetništva - EOL 101/102 - Zelena Slovenija](#)

H3: Več kot 50 % prebivalcev pozna centre ponovne uporabe

Centri ponovne uporabe uspešno orjejo ledino ozaveščanja prebivalcev o možnosti ponovne uporabe starih stvari, o skoraj odmrlem poklicu popravljanja pokvarjenih stvari ter preveliki količini odpadkov, ki jih posameznik ustvari (Košenina U. 2015).

»Ljudje v lokalnem okolju potrebujejo različne storitve in izdelke, ki jih ne morejo kupiti v velikih trgovskih centrih, in zato se centri ponovne uporabe orientirajo predvsem na tržne niše.« (dr. Marinka Vovk, Center ponovne uporabe d.o.o., SO.P., 2015).

Vir: [Tudi centri ponovne uporabe delijo usodo socialnega podjetništva - EOL 101/102 - Zelena Slovenija](#)

4 Pregled dosedanjih raziskav in objav

4.1 Ponovna uporaba izdelkov

Vedno več je t. i. odpadkov, ki jih ne potrebujemo več in končajo na kosovnem odpadu. Lahko pa je to priložnost, da odpadki, ki ga ne potrebujemo, preoblikujemo oz. mu dodamo novo vrednost ali pa ga z nekaj popravili uporabi nekdo drug.

Ponovna uporaba izdelkov oz. upcycling je postopek preoblikovanja stranskih proizvodov, odpadnih materialov, neuporabnih ali neželenih izdelkov v nove materiale ali izdelke višje vrednosti oz. kakovosti.

S ponovno uporabo je veliko možnosti za razvoj glede na količino predmetov, ki jih potrošniki zavržejo vsak dan. Morda bi bilo koristno razdeliti vedenje potrošnikov v kategorije: piramidni sistem, v katerem lahko ločimo najsodobnejše potrošnike, mnenja, modne obsedenosti, privrženca itd. Drug pomemben vidik je, da je ponovna uporaba lahko primerna za prodajalca in kupca, saj zmanjšuje uporabo surovin in nastajanje odpadkov, spodbuja delitev in mešanico stilov ter načinov bivanja. Popravljanje in obnavljanje izdelkov je bolj koristno kot izdelava novih, čeprav so prihranki manjši od ponovne uporabe. To je posledica dela, potrebnega za popravilo izdelka ali njegovega novega videza (G. Paolo, V. Roberto).

Poleg vsega zgoraj naštetega pa je eden izmed razlogov tudi ta, da v svoj dom vnesemo nekaj popolnoma edinstvenega, narejenega po svojem okusu.

4.1.1 Ponovna uporaba v modi

Nakupovanje rabljenih oblačil in modnih dodatkov pozitivno vpliva na okolje in vodi k prihranku denarja. »Oblačila iz druge roke so pri nas priljubljena, vendar je ta trend najbolj opazen predvsem pri mlajših generacijah,« opazuje modna oblikovalka Maja Štamol Droljc.

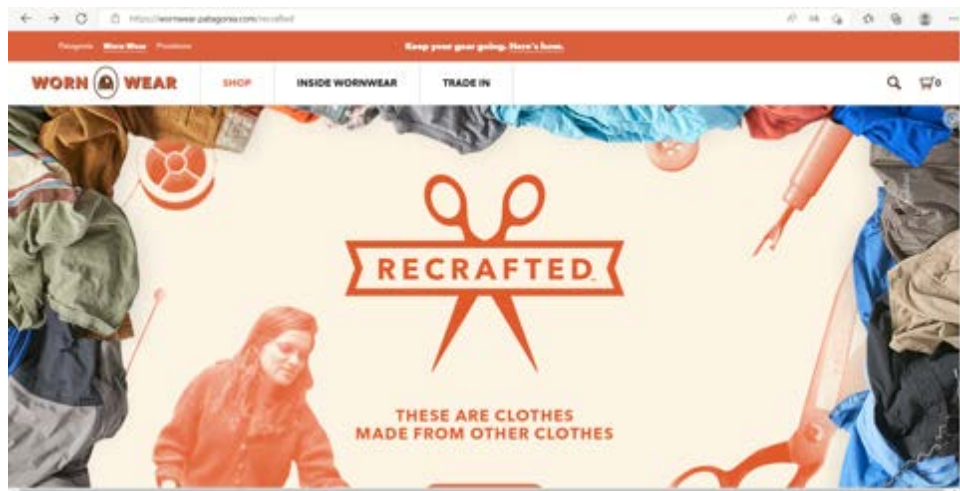
Vir: MERŠOL Melita. 2022. Ne zavržimo svojih oblačil. ONA, 4. oktober, leto 24, št. 39. Str. 14.

Po podatkih za spletno stran bolha.com je v kategoriji oblačila in obutev trenutno aktivnih okoli 77.000 oglasov. Od tega jih je kar 77 odstotkov v samo dveh kategorijah in to sta: otroška oblačila in obutev (44 odstotkov) ter ženska oblačila in obutev (31 odstotkov). Je pa za podatek v kategoriji otroških oblačil kar 30 odstotkov vseh oglasov za otroško obutev (M. Melita 2022).

So pa ob nedavnem mednarodnem dnevu rabljenih oblačil opozorili, da gre za odločitev okoli rabljenih oblačil in odločitev za prehod na trajnostno modo. Gre za spodbujanje zmanjševanja, ponovne uporabe in recikliranja oblačil, kar je zgled nove generacije (M. Melita 2022).

Povečana uporaba in recikliranje tekstila bi lahko zmanjšala proizvodnjo ponovno uporabljenih tekstilnih vlaken in se v primeru ponovne uporabe izognila inženirskim procesom v življenjskem ciklu tekstilnih proizvodov ter posledično zmanjšala vpliv na okolje (Sandin, G., Peters, M., G. 2018, vol. 184, str. 353–365).

Proizvodni proces v tekstilni industriji je zapleten in med drugim potrebuje ogromne količine energije, vode, kemikalij, ki onesnažujejo okolje. Zelo onesnažuje okolje in njegova dobavna veriga pogosto ni etična. Zato je »upcycling« dobra rešitev, ki je ne začenjajo razvijati samo mali obrtniki, temveč se začenja razmahniti tudi v podjetjih, kot je Patagonia (kot je prikazano na sliki 1), (čeprav bolj v konceptu predelave). Poškodovana oblačila, ki niso več primerna za nošenje, se »razstavijo« in njihovi tekstili se ponovno uporabijo za ustvarjanje kakšnega drugega kosa oblačila ali kot zaznamki oz. kamorkoli jih ponese kreativnost oblikovalca (Youmatter, 2020).

Slika 1: Spletna stran Patagonia

Vir: [Worn Wear - Used Patagonia Clothing & Gear](https://wornwear.patagonia.com/recycled)

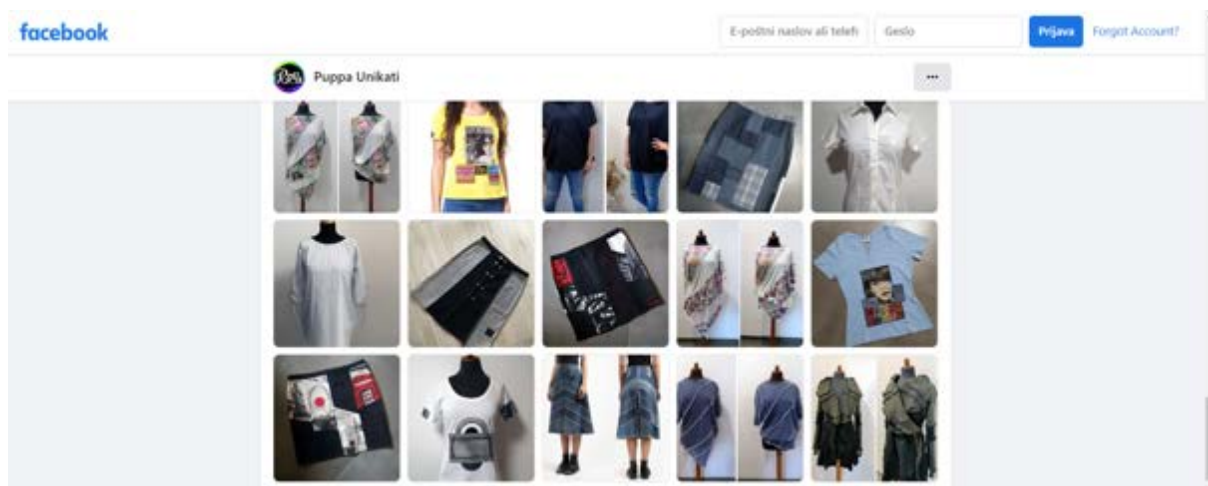
Zmanjšaj, recikliraj, ponovno uporabi so gesla modne revolucije, ki nas spremljajo že od leta 2013. S čezmernim kopičenjem ter odmetavanjem starih oblačil, ki jih ne potrebujemo, škodujemo našemu planetu, smetimo in podpiramo izkoriščanje delavcev. Zaradi tega se vse več priznanih modnih blagovnih znamk odloča po svoje prispevati k zavezitvi nepremišljenega vedenja potrošnikov z uporabo recikliranih materialov ali pa s predelavo in ponovno uporabo (up – cycling) v prenovljeni izboljšani obliki (Mična.si, 2017).

PUPPA DESIGN

Je slovenska blagovna znamka okolju prijaznih unikatnih ženskih oblačil, ki so ročno izdelana v Murski Soboti (My Idea My Future, 2017).

Njihova oblačila so izdelana iz že obstoječih, vendar nerabljenih materialov prejšnjih sezon (kot je prikazano na sliki 2). So ročno narejena s strani dobro usposobljenih domačih šivilj, ki izdelujejo oblačila šele po prejemu naročila in so zato količinsko omejena (My Idea My Future, 2017).

Zavedajo se, da so tekstilni odpadki trenutno najbolj rastoči odpadki v Evropski uniji, zato je njihova vizija dokazati širši javnosti, da so lahko tudi trajnostna in okolju prijazna oblačila vsečna in modna. Prav tako se zavzemajo za proizvodnjo brez odpada tako, da porabijo ves vhodni material (My Idea My Future, 2017).

Slika 2: Unikatna ženska oblačila slovenskega podjetja Puppa design

Vir: <https://sl-si.facebook.com/PuppaUnikati/photos>

H&M

Med bolj poznanimi modnimi velikani je tudi švedsko podjetje H&M, kjer so predstavili nov reciklažni stroj, imenovan Loop (kot je prikazan na sliki 3), ki bo lahko kar v njihovih trgovinah staro oblačilo v petih urah recikliralo v novo (B. Grbin, 2020).

Reciklažni stroj, ki je tudi precej ekološki, saj za svoje delovanje ne potrebuje vode ali kemikalij, kar pomeni, da je prijaznejši do okolja, star kos oblačila najprej očisti, ga razreže na majhna vlakna, iz katerih ustvari novo prejo, iz te pa nato sešije ali splete nov kos oblačila (B. Grbin, 2020).

Loop je del H&M-ovega širokopoteznega načrta, s katerim hočejo s pomočjo rabljenih in zavrženih oblačil poskrbeti za bolj trajnostno modo (B. Grbin, 2020).

Pascal Brun, globalni vodja za trajnostni razvoj (2020), je pojasnil: »Ves čas raziskujemo nove tehnologije in inovacije, ki bi lahko pripomogle k preobrazbi modne industrije, hkrati pa se trudimo zmanjšati odvisnost od drugih virov.«

V letu 2020 so zbrali kar 18.800 ton neželenih oblačil in tekstila (H&M Hennes and Mauritz AB, 2022).

Slika 3: Reciklažni stroj švedskega podjetja H&M

Vir: <https://siol.net/trendi/moda-in-lepota/h-m-predstavil-reciklazni-stroj-ki-iz-starega-oblacila-naredi-novo-video-536658>

LUMIKELLO

Nemška blagovna znamka Eve Kaiser, ki ustvarja eleganten tekstil za dom (kot je prikazano na sliki 4). Preproge in blazine prihajajo v zanimivih mamljivih barvnih kombinacijah, ki jih kvačka majhna ekipa v severni Nemčiji z uporabo zavrženih majic, oblek in reciklirane preje, ki niso primerni za uporabo (Lumikello.de, 2022, E. Antonia 2017).

Ime Lumikello izhaja iz Finske in pomeni snežna kapljica, ki jo je izbrala Eva Kaiser, s tem imenom je želela simbolizirati, da iz starega nastaja nekaj novega (Lumikello.de, 2022).

Slika 4: Košara iz majic in oblek

Vir: <https://www.lumikello.de/collections/lumikello-baskets>

RE RAG RUG

Od leta 2001 se Katarina Brieditis in Katarina Evans posvečata tekstilni umetnosti s socialno in etično razsežnostjo. Stockholmski oblikovalki sta se pridružili eksperimentalnemu Re Rag Rug projektu, ki se je začel leta 2012, in sicer kot raziskovanje socialne in ekološke trajnosti preprog. Cilj studia Brieditis & Evans za ta projekt je bil narediti dvanajst različnih preprog z uporabo različnih tehnik z eno skupno stvarjo: vse so bile narejene iz recikliranega tekstila, kot so bombažne majice, volneni puloverji in jakne (kot je prikazano na sliki 5) (Reragrug.blogspot.com, 2022).

Zamisel o trajnosti je ključna za Brieditis & Evans, ki s svojim obvladanjem obrti pokaže, kako lahko tradicionalno običajen material pridobi prepoznavnost in umetniško vrednost z odlično izdelavo, ustvarjanjem del in ročnimi tehnikami, ki jih lahko prakticirajo tekstilne kulture brez dostopa do strojev (Reragrug.blogspot.com, 2022).

Slika 5: Squeeze – preproga iz ročno pletene, dvojno pletene majice s kratkimi rokavi, džersi presežek iz tekstilne industrije v Indiji, 90 x 400 cm

Vir:

https://mcusercontent.com/c875a83f7742208b78ca311bf/files/7ac72e81-3293-0c42-917d-e05443150d92/ReRagRug.04.pdf?mc_cid=d0c85d8e38&mc_eid=f532ba02c

4.1.1.1 Zakonodaja o tekstilu in oblačilih

EU je zakone v vseh državah EU uskladila z Uredbo o tekstilu (EU) št. 1007/2011. To je bilo narejeno za zaščito interesov potrošnikov in odpravo morebitnih ovir za pravilno delovanje notranjega trga (single-market-economy.ec.europa.eu).

KAJ VSEBUJE UREDBA?

Uredba je bila sprejeta za zagotovitev, da lahko državljani, podjetja in javni organi takoj prepoznajo svoje pravice in obveznosti.

Glavni elementi so:

- splošna obveznost do navedbe celotne sestave vlaken tekstilnih izdelkov,
- minimalne tehnične zahteve za vloge za novo ime vlaken,
- obveznost navedbe prisotnosti netekstilnih delov živalskega izvora,
- izjema, ki se uporablja za prilagojene proizvode, ki jih izdelujejo samozaposleni krojači,
- pooblastilo Evropske komisije za sprejemanje delegiranih aktov o spremembah tehničnih prilog Uredbe v skladu s členom 290 Pogodbe o delovanju Evropske unije,
- poročanje o izvajanju, klavzuli o pregledu in raziskavi o nevarnih snoveh, ki jih bo izvajala Komisija.

PODROČJE UPORABE UREDBE št. 1007/2011

V skladu z Uredbo je treba tekstilne izdelke označiti, kadar so na voljo na trgu.

Navedba sestave vlaken proizvoda je obvezna v vseh fazah industrijske predelave in komercialne distribucije tega izdelka. Vse proizvode, ki vsebujejo vsaj 80 % mase tekstilnih vlaken, vključno s surovimi, polobdelanimi, obdelanimi, polproizvedenimi, polizdelanimi in izdelanimi proizvodi, so zajeti v Uredbi.

Uredba ne zajema velikosti, države porekla ali označevanja pomivanja/nege izdelka.

Uredba (EU) št. 1007/2011 je bila sprejeta 27. 9. 2011 in postala veljavna 8. 5. 2021 (Eurllex.europa.eu).

4.1.2 Ponovna uporaba pohištva

Gre za prevzem uporabljenega, polomljenega ali odsluženega pohištva ter njegovo ponovno uporabo.

Recikliranje je eden najpomembnejših načinov, kako smo lahko okolju prijazni, vendar pogosto ljudje niso prepričani, kako reciklirati staro pohištvo. Nedavni članek iz Planet Save je poročal, da je bilo pohištvo najmanj recikliran predmet v gospodinjstvih, vendar obstaja toliko načinov za recikliranje pohištva (Conserve Energy Future, 2022).

Tone odpadnega pohištva vsako leto končajo na odlagališčih, čeprav je veliko teh predmetov še vedno uporabnih, bodisi kot deli ali kot celota. Zaradi omejenih zmogljivosti odlagališč je to neverjetna izguba prostora. Poleg tega odvrženo pohištvo za odstranitev zahteva več energije in virov, saj se novo pohištvo proizvaja in prevaža, da ga nadomesti – pri tem pa nastajajo s tem povezani toplogredni plini. Namesto da bi neželeno pohištvo poslali na odlagališče, ga lahko ponovno uporabimo in recikliramo. Z nekaj ustvarjalnosti in malo dela lahko vzamemo rabljeno pohištvo in ga spremenimo v nekaj novega in elegantnega (H. Igor, 2020).

Predelava pohištva in njegove prednosti:

- za izdelavo novega pohištva je potrebno manj surovin, da se prepreči nepotrebno onesnaženje,
- recikliranje prihrani energijo,
- manjši izpusti toplogrednih plinov in s tem manjši prispevek organizacije k podnebnim spremembam,
- prihranimo denar za nabavo sredstev, ki jih organizacija že ima in jih ne potrebuje,
- zmanjša količino odpadkov, ki se pošlje na odlagališče ali v sežig,
- daje priložnost dobrodelnim organizacijam, da pridobijo pohištvo za donacije (H. Igor, 2020).

Kako v 5 korakih iz starega pohištva narediti novo?

Nekaj strokovnih nasvetov oblikovalca Juliana Maisona:

1. Prepoznavanje sloga pohištva

»Upcycling« oz. ponovna uporaba pomeni, da lahko ustvarimo svoj, nov, edinstven videz. Kar pa ne pomeni, da moramo vse spremeniti. V svoj koncept lahko vključimo že obstoječe stvari, ki jim lahko spremenimo barvo. Prepoznavanje tega, kar že imamo, je prav tako priročno za odločitev o tem, kakšen slog želimo imeti (Homewings, 2017).

2. Vedeti, kaj najti in kje najti primerno pohištvo

Ko odkrijemo svoj slog ter stil pohištva, nas čaka naslednji korak, in sicer iskanje določenega kosa pohištva, primernemu našemu slogu, če takšnega kosa seveda nimamo doma. Veliko kosov pohištva lahko najdemo na spletnih straneh, v dobrodelnih trgovinah, garažnih razprodajah ... (Homewings, 2017).

3. Bodite pogumni

Ko se odločimo za preobrazbo pohištva, smo lahko kreativni in domiselni. Zato lahko eksperimentiramo z barvami in barvnimi kombinacijami (kot je prikazano na sliki 6), kajti če nam barve na pohištvu niso všeč, jih lahko ponovno prebarvamo (Homewings, 2017).

Slika 6: Omara z drznimi barvnimi kombinacijami

Vir: <https://homesthetics.net/insanely-smart-creative-and-colorful-upcycling-furniture-projects/colorful-upcycling-furniture-projects-homesthetics-net-10/>

4. Vse je v podrobnostih

Najmanjši detajli imajo lahko največji vpliv. Na kose pohištva lahko narišemo razne geometrijske oblike, motive (kot je prikazano na sliki 7), dodamo barve, ki se povezujejo z drugimi barvami v prostoru ... (Homewings, 2017).

Slika 7: Prenovljena omarica z detajli

Vir : <https://www.thespruce.com/rules-for-upcycling-furniture-decor-5207223>

5. Priprava prostora s tem, kar boste potrebovali v celotnem procesu

Za večino stvari v življenju je ključnega pomena načrtovanje. Preden začnete s postopkom predelave in ustvarjanja, je pomembno, da se prepričate, da imate dovolj prostora za gibanje, saj pri ustvarjanju ne želimo biti utesnjeni v prostoru. Prav tako se moramo prepričati, da imamo vse potrebne materiale pri roki, ko jih bomo potrebovali (Homewings, 2017).

4.2 Pomen ponovne uporabe izdelkov

Ponovna uporaba predstavlja možnost varčevanja z viri in ustvarjanja zelenih delovnih mest, zato je po prednostnem redu ravnanja z odpadki uvrščena pred recikliranje.

Ko govorimo o ponovni uporabi izdelkov, je dobro vedeti, kakšne so prednosti, slabosti, pomanjkljivosti in izzivi pri njihovem nastajanju.

Nekatere izmed njih so:

- pri ponovni uporabi oz. upcyclingu uporabimo razmeroma malo energije, saj procesi vključujejo samo čiščenje, sestavljanje/razstavljanje delov,
- izdelki, ki so ponovno uporabljeni, niso tako primerni za komercialno proizvodnjo kot so reciklirani izdelki,
- nadgradnjo izdelkov je po navadi težko avtomatizirati, ker so novi izdelki pogosto edinstveni (Matmatch, 2022).

Razlog za vzpostavitev kotička ponovne uporabe v zbirnem centru direktiva 2008/98/es Evropskega parlamenta in sveta z dne 19. novembra 2008 o odpadkih določa obvezno izvajanje ponovne uporabe in uporabo odpadkov kot virov (CPU, 2020).

Opredelitev odpadka predstavlja najpomembnejši del varstva okolja, saj le-ti postajajo viri, zato je potrebno zagotoviti možnosti za spreminjanje toka odpadkov iz odstranjevanja v uporabo. V ta namen je potrebno poleg infrastrukture zagotoviti ustrezno kadrovsko strukturo zaposlenih na področju ravnanja z odpadki in bistveno višjo informiranost splošne javnosti. Glavne gonilne sile evropske porabe virov so gospodarska rast, tehnološki napredek in spreminjajoči se vzorci porabe in proizvodnje (CPU, 2020).

Prednosti, ki jih ponovna uporaba prinaša:

- zmanjšuje količine odpadkov,
- prihrani denar,
- varčuje z energijo,
- preprečuje onesnaženje okolja,
- pomaga ohranjati okolje za prihodnje generacije,
- zmanjšuje emisije toplogrednih plinov, ki prispevajo k globalnim podnebnim spremembam.

4.2.1 Globalni vidik ponovne uporabe izdelkov in materialov

Ponovna uporaba odpadnih materialov in recikliranje materialov za izdelavo novih izdelkov zmanjšuje uporabo neobdelanih materialov, ki pogosto izvirajo iz rudarjenja zemlje in podiranja dreves. Recikliranje na velik način pripomore k zmanjševanju krčenja gozdov.

Hitro upadanje zelene vegetacije ni vplivalo le na razpoložljivost virov, temveč je imelo škodljiv učinek tudi na splošno temperaturo na svetu. Najpomembneje, s ponovno uporabo pripomoremo k zmanjševanju odpadkov ali pa se nastajanju odpadkov izognemo v celoti (Liangim.com, 2015).

Rabljeni izdelki so pogosto cenovno ugodnejši in so prav tako dobri kot novi. S ponovno uporabo rabljenih proizvodov se zmanjšajo emisije TPG, ki prispevajo k svetovnim podnebnim spremembam in k ohranjanju okolja za prihodnje generacije. Ponovna uporaba prav tako omogoča, da se izdelek uporabi v največji meri (Vanguardngr.com, 2020).

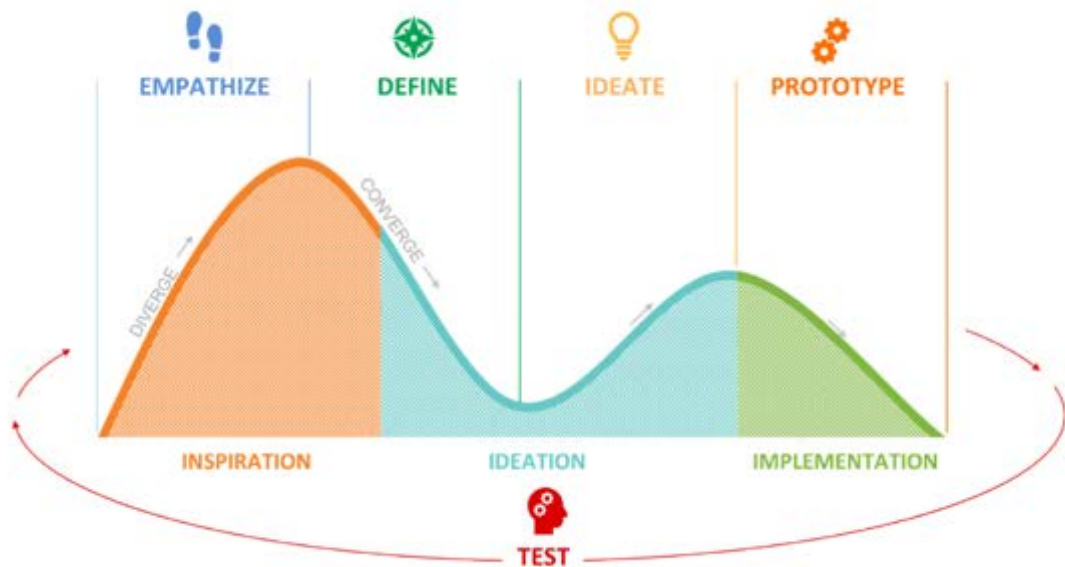
4.3 Oblikovanje predmetov s predelavo materialov

Pogosto se ne zavedamo, da so predmeti, ki so okoli nas, oblikovani. Don Norman pravi: *»Dober dizajn je pravzaprav veliko težje opaziti kot slabo oblikovanje, deloma tudi zato, ker dobri dizajni tako dobro ustrezajo našim potrebam, da je dizajn neviden, nam služi brez opozarjanja nase. Slaba zasnova pa po drugi strani kriči iz svojih neustreznosti, zaradi česar se je zelo opazila.«*

Vir: [The Design of Everyday Things by Don Norman | by Shiyen Boxer | Shiyen Boxer | Medium](#)

Glavna področja, ki zajemajo oblikovanje po Don Normanu, so:

- **Industrializacija**
Poudariti obliko in material. Ustvarjanje in razvijanje konceptov in specifikacij, ki optimizirajo funkcijo, vrednost in videz izdelkov in sistemov v obojestransko korist tako uporabnika kot proizvajalca.
- **Interakcija**
Poudariti razumljivost in uporabnost. Kako interakcijo imajo ljudje s tehnologijo, s povečanjem razumevanja ljudi, kaj se lahko stori, kaj se dogaja in kaj se je zgodilo.
- **Izkušnje**
Poudariti čustveni vpliv. Oblikovanje izdelkov, procesov, storitev in okolij s poudarkom na kakovosti in užitku v celotni izkušnji.

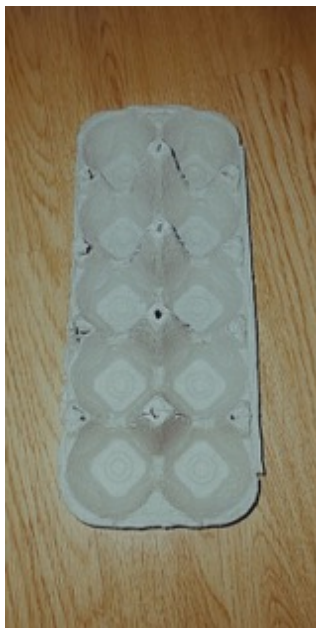
Slika 8: Oblikovanje s človeškim središčem

Vir: [The Design of Everyday Things by Don Norman | by Shiyan Boxer | Shiyan Boxer | Medium](#)

Oblikovanje s človeškim središčem (HDC) je pristop, ki najprej postavi človeške potrebe, zmogljivosti in vedenje, nato pa oblikuje, da bi se te potrebe, zmogljivosti in načini obnašanja obnesli (kot je prikazano na sliki 8) (BOXER S., 2019 povzeto po Don Norman).

Kako to izgleda v praksi, pa bomo pogledali na primeru.

Na slikah so prikazani postopki (kot prikazujejo slike 9, 10 in 11), kako lahko kartonasto škatlo za jajca preoblikujemo v cvetove vrtnic. Pri tem uporabimo postopek in preoblikovanje s pomočjo rezanja, lepljenja, sestavljanja.

Slika 9: Kartonasta škatla pred začetkom izdelave
Vir: Osebni vir; Jakob N., 2020

Slika 10: Sestavljanje cvetov
Vir: Osebni vir; Jakob N., 2020

Slika 11: Končni izdelek
Vir: Osebni vir, Jakob N., 2020

4.3.1 Vrste materialov

Vsi materiali, uporabljeni za izdelavo izdelkov, so prepoznani kot odvečni, celo kot odpadki. Odvečne izdelke in industrijske odvečne materiale prevzamemo ter jih preoblikujemo v nove, uporabne izdelke s postopkom »upcycling«. Upcycling je namreč postopek preoblikovanja materialov, namenjenih uničenju, v nove izdelke višje vrednosti in okoljske namene (CPU – reuse, 2020).

Nekaj materialov, ki jih lahko ponovno uporabimo in preoblikujemo:

- les,
- tekstil,
- steklo,
- plastika,
- karton,
- papir ...

4.3.2 Vrste izdelkov

Nekaj izdelkov, ki jih lahko ponovno uporabimo:

- odvečni kosi pohištva,
- mali gospodinjski aparati,
- bela tehnika,
- računalniška oprema,
- športna oprema,
- kolesa,
- knjige,
- pnevmatike,

- oblačila,
- kuhinjske posode in dodatki,
- otroška oprema,
- igrače ... (kot je prikazano na sliki 12).

Slika 12: Vrste izdelkov, razvrščenih po skupinah

Vir: [Kotički ponovne uporabe](#) | [Center ponovne uporabe \(eko-tce.eu\)](#)

4.4 Kam z neuporabljenimi izdelki

Možnosti, kam z neuporabnimi oblekami, pohištvom, gospodinjskimi aparati ..., je veliko.

Po zadnji raziskavi Eurostata (kot je prikazano na sliki 13) je v letu 2017 v Evropski uniji v povprečju nastalo 487 kg odpadkov na osebo, v Sloveniji zgolj 10 kg manj, številka pa se rahlo povečuje že od leta 2013 dalje (TSD d.o.o., 2021).

Slovenija je po količini odpadkov na prebivalca pod evropskim povprečjem, vendar pa pri uporabi odpadkov kot surovin močno zaostaja. Kljub definiranemu prednostnemu redu ravnanja z odpadki (Direktiva 2008/98/ES), kjer je na prvo mesto postavljeno preprečevanje nastajanja odpadkov, ki mu sledi ponovna uporaba pred recikliranjem, se v praksi še vedno srečujemo z neuresničevanjem najpomembnejših elementov gospodarnega ravnanja z odpadki (Razvoj embalaže v krožnem gospodarstvu, str. 41).

Slika 13: Prikaz zemljevida Evrope s statističnimi podatki po regijah po postopkih ravnanja in vrstah materiala leta 2017

Vir: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wassd/default/map?lang=en

V realizaciji inovativne poslovne ideje zmanjševanja količin odloženih odpadkov je Center ponovne uporabe namenjen prenovi, obnovi, demontaži in pripravi še uporabnih izdelkov za vnovično uporabo. Podaljša se življenjska doba uporabnim izdelkom in onemogoča, da bi ti prehitro končali na odlagališču (Zaplanet.si).

Center ima odprta vrata za vse, ki želijo prinesiti še uporabne izdelke in ki želijo po simbolični ceni kupiti prenovljene izdelke. Zelena cena prikazuje dejanske prihranke na račun okolja in ima okoljsko-ozaveševalni pomen, saj se danes nihče ne vpraša, koliko surovin, vode, energije in emisij je potrebnih za nov izdelek.

S pomočjo dejavnosti centrov ponovne uporabe pa je te odpadke mogoče obnoviti, popraviti, prenoviti in z upcyclingom doseči dodano vrednost in podaljšati življenjsko vrednost izdelkom.

Centri so namenjeni vsem, ki želijo prinesiti še uporabne izdelke, kot tistim, ki želijo prenovljene izdelke kupiti po simbolični ceni.

Prvi center ponovne uporabe oz. ustvarjanja novih delovnih mest na področju zavržene umetnosti obratuje tretje leto v Rogaški Slatini v Tuncovcu v sklopu zbirnega centra. Center ponovne uporabe brezplačno prevzame opremo od fizičnih in pravnih oseb, kot so računalniška oprema, pohištvo, neuporabne zaloge, razno blago z napako, gospodinjski aparati, igrače, športna in otroška oprema, razna oprema za dom, knjige itd. Prevzame torej opremo in izdelke, ki jih je mogoče s procesom diagnostike in obdelave vključiti v vnovično uporabo. Center ponovne uporabe usposablja in zaposluje brezposelne osebe iz

ranljivih ciljnih skupin, kar prispeva k razvoju socialnega podjetništva v praksi (Moja občina.si).

4.5 Centri ponovne uporabe d.o.o., so. p. po Sloveniji

Vsak prebivalec Slovenije v enem letu povprečno odvrže najmanj 5 kg odpadkov, ki pa jih je mogoče ponovno uporabiti. Na srečo imamo že kar nekaj CPU-jev (Centrov ponovne uporabe) (kot je prikazano na sliki 14) (Š. Mojca, O. Špela 2021).

Slika 14: Zemljevid centrov in kotičkov ponovne uporabe v Sloveniji

Vir: <http://www.eko-tce.eu/cpu-old/koticki-ponovne-uporabe>

CPU Ljubljana

Center ponovne uporabe Ljubljana se nahaja na lokaciji zbirnega centra Povšetova in deluje v sodelovanju z javnim podjetjem Snaga. V CPU Ljubljana lahko oddate izdelke, ki jih več ne potrebujete in so še dobro ohranjeni, na primer pohištvo, računalniško opremo, knjige, opremo za dom in prosti čas, kolesa, športno opremo, oblačila, igrače – skratka vse, kar je dobro ohranjeno, funkcionalno in še uporabno. V CPU bodo izdelke pripravili za vnovično uporabo in jih dali naprodaj po simbolični ceni v zeleni trgovini, kjer boste našli tudi privlačne in unikatne izdelke iz različnih materialov (Eko – tce.eu, 2016).

CPU Rogaška Slatina

Center ponovne uporabe Rogaška Slatina se nahaja na lokaciji zbirnega centra OKP Rogaška Slatina in deluje v sodelovanju z OKP d.o.o. Rogaška Slatina. Tam lahko oddate izdelke, ki jih več ne potrebujete in so še dobro ohranjeni, na primer pohištvo, računalniško opremo, knjige, opremo za dom in prosti čas, kolesa, športno opremo, oblačila, igrače – skratka vse, kar je dobro ohranjeno, funkcionalno in še uporabno. V

CPU Rogaška Slatina bodo izdelke pripravili za vnovično uporabo in dali naprodaj po simbolični ceni v zeleni trgovini na isti lokaciji. Izdelke iz lesa vam izdelajo tudi po meri, prav tako pa popravijo ali obnovijo vaše pohištvo (Eko – tce.eu, 2016).

CPU Vojnik

V Centru ponovne uporabe Vojnik, ki deluje v sodelovanju z Občino Vojnik in družbo za ravnanje z odpadki Simbio, lahko oddate izdelke, ki jih več ne potrebujete in so še dobro ohranjeni, na primer manjše kose pohištva, male gospodinjske aparate, računalniško opremo, opremo za dom in prosti čas, oblačila, knjige, igrače, kolesa, športno opremo – skratka vse, kar je dobro ohranjeno, funkcionalno in še uporabno. V CPU Vojnik bodo izdelke pripravili za vnovično uporabo in dali naprodaj po simbolični ceni v zeleni trgovini na isti lokaciji. V sklopu CPU Vojnik deluje tudi unikatna popravilnica, kjer bodo vaša oblačila in izdelki dobili novo življenje. Oblačila in druge izdelke iz tekstila vam izdelajo po meri iz obstoječih oblačil in tekstila, ki ga več ne potrebujete (Eko – tce.eu, 2016).

CPU Slovenske Konjice (Zbirni center CERO)

V Centru ponovne uporabe Slovenske Konjice, ki se nahaja v zbirnem centru CERO Slovenske Konjice in deluje v sodelovanju z JKP d.o.o. Slovenske Konjice, lahko oddate izdelke, ki jih več ne potrebujete in so še dobro ohranjeni, na primer pohištvo, male gospodinjske aparate, računalniško opremo, opremo za dom in prosti čas, kolesa, športno opremo, oblačila, knjige, igrače – skratka vse, kar je dobro ohranjeno, funkcionalno in še uporabno. V Centru ponovne uporabe izdelke pripravimo za vnovično uporabo in jih za simbolično ceno predamo novim uporabnikom na isti lokaciji ali v CPU Tepanje. Cilj sodelovanja obeh podjetij, torej JKP d.o.o. Slovenske Konjice in CPU d.o.o., SO. P., je preusmeriti čim več odpadkov v ponovno uporabo in tako varčevati z viri ter izvajati prednostni red ravnanja z odpadki ob hkratni podpori zelenih delovnih mest v lokalnem okolju. Nenehne izboljšave delovnih procesov JKP Slovenske Konjice se odražajo v privarčevanih surovinah, energiji, vodi, zmanjšanju toplogrednih emisij in spodbujanju socialnega podjetništva (Eko – tce.eu, 2016).

CPU Ormož

V Centru ponovne uporabe Ormož lahko oddate izdelke, ki jih več ne potrebujete in so še dobro ohranjeni, na primer manjše kose pohištva, male gospodinjske aparate in računalniško opremo, opremo za dom in prosti čas, oblačila, knjige, igrače, športno opremo – skratka vse, kar je dobro ohranjeno, funkcionalno in še uporabno. V CPU Ormož bodo izdelke pripravili za vnovično uporabo in dali naprodaj po simbolični ceni v zeleni trgovini na isti lokaciji. V sklopu CPU Ormož deluje tudi unikatna popravilnica, kjer bodo vaša oblačila in izdelki dobili novo življenje. Oblačila in druge izdelke iz tekstila vam izdelajo po meri iz obstoječih oblačil in tekstila, ki ga več ne potrebujete (Eko – tce.eu, 2016).

CPU Kočevje

V Centru ponovne uporabe Kočevje, ki deluje v sodelovanju z Občino Kočevje in Komunalo Kočevje, lahko oddate izdelke iz gospodinjstva, kot so pohištvo, mali gospodinjski aparati, posoda, keramika, športna oprema, knjige, dekorativni dodatki, kolesa in otroška oprema. V CPU jih bodo popravili, obnovili in prodali novim

uporabnikom po simbolični ceni. Tako preusmerijo tok potencialnih odpadkov iz zbirnih centrov v uporabniški krog (Eko – tce.eu, 2016).

4.5.1 Socialna aktivacija

Za programe je pristojno Ministrstvo za delo in družino in vstopne točke, kot je Urad za delo in Center za socialno delo. Izvajalci so izbrani na podlagi javnega razpisa. Vstopne točke vključijo ljudi, ki imajo različne primanjkljaje in potrebujejo sistemski pristop. Potrebujejo socialne in delovne kompetence ter izvajalca, ki jim je v delovnem modulu sposoben najti delodajalca, da se usposobijo in potem zaposlijo na trgu dela. Dosegajo 65-odstotne pozitivne izhode, to pomeni zaposlitev dolgotrajno brezposelnih na trgu dela, vključitev v različne programe za povečanje socialnih in delovnih kompetenc. Prav tako najdejo rešitve tudi za tiste, ki imajo zdravstvene težave in so več kot 19 let odmaknjeni od trga dela. Ljudem z delom vračajo dostojanstvo in na njihovem področju je to resnično več kot delo. Vrednost in uporabo vračajo tudi izdelkom, tako da s programi ob sodelovanju države povečujejo vrednost vsakega vloženega evra (CPU – reuse.com, 2020).

4.5.2 Učinki centrov ponovne uporabe

Centri ponovne uporabe imajo med sabo povezane tri učinke. Le-ti se nanašajo na:

Področje okolja:

- preprečimo, da se še uporabni izdelki odložijo na odlagališče oz. podaljšamo čas, ko posamezen izdelek postane odpadki,
- zmanjšamo negativen vpliv posameznega izdelka na okolje in ohranjamo dragocene naravne vire,
- zmanjšamo potrebo po novih proizvodih in s tem potrošnjo novih naravnih virov,
- popravilo izdelka in njegova ponovna uporaba porabita manj energije in naravnih virov v primerjavi z reciklažo,
- udejanjamo trajnostno rabo naravnih virov ter zmanjšujemo onesnaževanje vode in zraka (vključno s toplogrednimi plini) (dr. M. Vovk, 2012).

Socialno področje:

- z zaposlovanjem marginalnih skupin delavcev pomagamo pri njihovem ponovnem vključevanju v družbo in omogočimo inovatorjem ter raziskovalcem, da udejanjijo svoje ekološke inovacije v praksi,
- proizvodi centra ponovne uporabe so cenovno dostopni vsakomur in omogočajo, da si osnovne gospodinjske potrebščine kupijo tudi ljudje z najnižjim osebnim dohodkom (dr. M. Vovk, 2012).

Ekonomsko področje:

- zmanjšujemo (strukturno) brezposelnost,
- iz odpadkov ustvarimo uporabne dobrine in nova delovna mesta,
- povečujemo ekonomski in socialni razvoj regije,
- promoviramo ponovno uporabo,
- varčujemo odlagališčni prostor, ki postaja vse dražji,

- udejanjamo evropsko in nacionalno zakonodajo na področju odpadkov,
- z razvojem novih okoljskih storitev in zelenih tehnologij prispevamo k evropski dodani vrednosti in večanju konkurenčnosti (dr. M. Vovk, 2012).

4.5.3 Dobrodelne organizacije

Zavedamo in strinjamo se tudi, da je ločevanje odpadkov danes nujno, vendar pa je med nami tudi nekaj takšnih, ki se za to ne bi odločili vsak dan.

Verjetno se je že vsak izmed nas vprašal, kam z odsluženimi izdelki in predmeti, kot so oblačila, zaprašene knjige, staro kolo, otroške igrače in oprema ..., ki jih ne potrebujemo več in se nam nabirajo na podstrešju, v omarah, na policah ...

Je pa ključna naloga na poti do čistejšega okolja ravno preprečevanje odpadkov ter ponovna uporaba.

Vsi ti predmeti in izdelki, ki jih ne potrebujemo, lahko z nekaj truda najdejo novega lastnika, ki mu bodo dobro služili ali pa jih bodo celo obnovili in nadgradili in iz njih z nekaj domišljije in kreativnosti naredili svoj unikaten izdelek.

Poleg centrov ponovne uporabe obstajajo številne dobrodelne organizacije, kamor lahko odnesemo predmete in izdelke, ki jih ne potrebujemo.

Ker je teh dobrodelnih organizacij več, sem se odločila za dve in ju opisala v nadaljevanju.

KULTURNO EKOLOŠKO DRUŠTVO SMETUMET

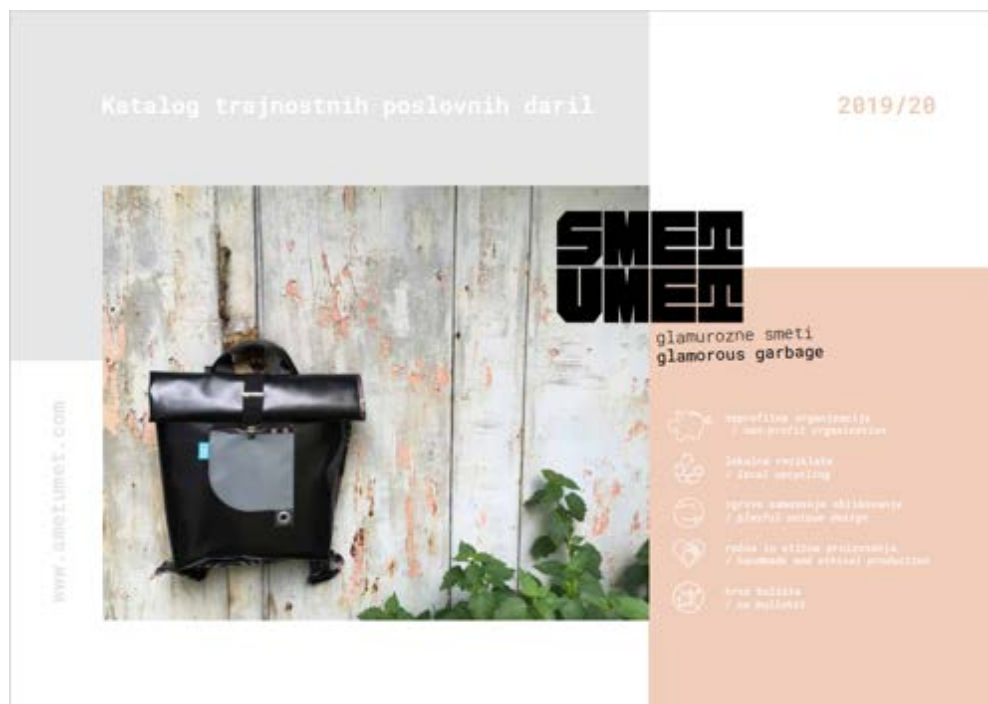
Društvo, ki se ukvarja z načrtovanjem rešitev in produktov, ki spremenijo odpadne materiale v visoko kakovostne in odlične dizajnerske uporabne izdelke (Smetumet.com, 2016).

Iz odpadnih materialov po naročilu izdelajo unikatne izdelke in poslovna darila (kot je prikazano na sliki 15).

Hkrati želijo prispevati k svetu brez smeti, kjer se material ne odvrže, ampak kroži. Zbirajo predmete, kot so kovčki, okvirji, stare plošče, jedilni pribor, dežniki ... (Ekologi brez meja, 2012).

Sodelovali so tudi pri raznih projektih:

- Posebni prijatelj (4. 3. 2016),
- Kultura ni ovira (5. 8. 2015),
- Preobleka (5. 8. 2015),
- Parkigram (4. 7. 2015),
- Idrijske čipke na asfaltu (17. 9. 2016),
- Zvito zavito (4. 7. 2015),
- Spletna razstava morje plastike (17. 12. 2020) (Smetumet.com/projekti, 2016).

Slika 15: Katalog trajnostnih poslovnih daril

Vir: <https://smetumet.com/wp-content/uploads/katalog-poslovnih-daril-2019-mali.pdf>

KNJIŽNICA REČI

Gre za neprofitno izposojevalnico najrazličnejših reči za prosti čas, ki deluje po vzoru klasične knjižnične izposoje. V času, ko imajo ljudje vse manj denarja, si lahko z izposojjo namesto s kupovanjem nadomeščamo manjkajoče predmete (Knjižnica reči.si).

Zanimivo ime, glede na to, da izposojajo skoraj vse, razen knjig. Med predmeti iz različnih kategorij, ki jih ponujajo, so od športne opreme, družabnih iger, vse do orodja in kuhinjskih pripomočkov in elektronike (Manj je več.si, 2020).

V času delovanja so pridobili mnoge izkušnje in zdaj že natančno vedo, kaj si uporabniki želijo in kateri so tisti predmeti, ki običajno ostajajo na policah. Predmeti, ki si jih obiskovalci največkrat izposodijo, so po navadi dražji, zavzamejo več prostora in jih res redko uporabljamo (npr. šivalni stroj, kosilnica in predvsem različno orodje). Manj zaželeno je smučarska oprema, saj izkušnje kažejo, da si tovrstno opremo raje izposojajo kar na smučiščih, kjer je izbira večja. Približno ena tretjina uporabnikov prihaja iz bližnje okolice, torej iz Savskega naselja, ostalo pa so v večini Ljubljančani iz drugih četrtnih skupnosti, kar nekaj pa jih prihaja tudi iz bolj oddaljenih krajev. Slednji si največkrat izposojajo vrednejše pripomočke (Manj je več.si, 2020).

Ideja vzpostavitve Knjižnice REČI se je porodila spomladi 2014, ko so strokovnjakinje za razvoj javnega prostora iz prostora Roža iskale primerne vsebine za oživitev Doma skupnosti v Savskem naselju ter koncept, ki bi pritegnil prebivalce soseske k uporabi in soustvarjanju vsebin. S svojimi izkušnjami s področja raziskovanja in implementacije različnih vidikov souporabe jim je na pomoč priskočila iniciativa Slovenia Coworking, s katero so po principu od spodaj navzgor združili moči s ciljem, da kulturo souporabe ponesejo na raven delujoče storitve (Knjižnica reči.si).

Izposoja si lahko vsak. Če se včlanimo in plačamo letno članarino v višini 20 €, je vsaka izposoja brezplačna. Enake pravice kot člani imajo tudi tisti, ki knjižnici podarijo predmet z Liste želja ali opravijo 30 prostovoljskih ur v enem letu. Če nismo člani, pa za izposojen predmet plačamo skoraj simbolično nadomestilo (kot je prikazano v tabeli 1) (Manj je več.si 2020).

Tabela 1: Primerjava med cenami v trgovini za nakup in stroški najema

Aparat/pripomoček	Cena v trgovini v €	Najem za 7 dni v € (nečlani)	Najem za 7 dni v € (člani)
Sokovnik	86,00	2	0
Sušilec za sadje	31,00	2	0
Aparat za sladoled	30,00	2	0
Električna kosilnica	188,00	5	0
Šivalni stroj	186,00	5	0

Vir: <https://manjjevec.si/2020/03/11/knjiznica-reci/>

4.6 Trajnostna umetnost

Skoraj vedno, ko se kaj razbije, postane to za večino ljudi odvečni odpadki, ki ni več dober. Šele pred kratkim se je zavest o pomenu recikliranja materialov razvila v večji meri, ko smo lahko začeli govoriti o zametkih krožnega gospodarstva, a so vsa ta razmišljanja in prizadevanja ostala usmerjena le na funkcionalno obnovo (S. Cvjetović, 2022).

Razmerje med umetnostjo, oblikovanjem in trajnostjo sega mnogo let v preteklost in je bilo uresničeno skozi veliko različnih žanrov, v številnih medijih in časovnih obdobjih. Dela so opredeljena kot trajnostna, če so sestavljena iz predelanih materialov, najdenih predmetov in izdelana s postopki, ki ne škodijo zemeljskim virom (S. Grace Ignacia, 2019).

Dandanes lahko najdemo trajnostno umetnost in oblikovanje kot povezavo med številnimi umetniki ter njihovimi deli. Ker se ozaveščenost o varstvu okolja povečuje, vse več umetnikov in ustvarjalcev razmišlja o vplivih njihovih izdelkov na okolje. Zato takšni kreativci postavljajo okolje v ospredje in razmišljajo o načinu, kako bi lahko delali s svetom, v katerem živijo (S. Grace Ignacia, 2019).

Zato lahko rečemo, da trajnostna umetnost pri svojem delu v veliki meri vključuje materiale in metode, prijazne okolju.

V nadaljevanju bom predstavila nekaj tujih umetnikov, ki se ukvarjajo s trajnostno umetnostjo, ter njihova dela, ki so me navdušila.

4.6.1 Umetniki, ki se ukvarjajo z reciklirano umetnostjo

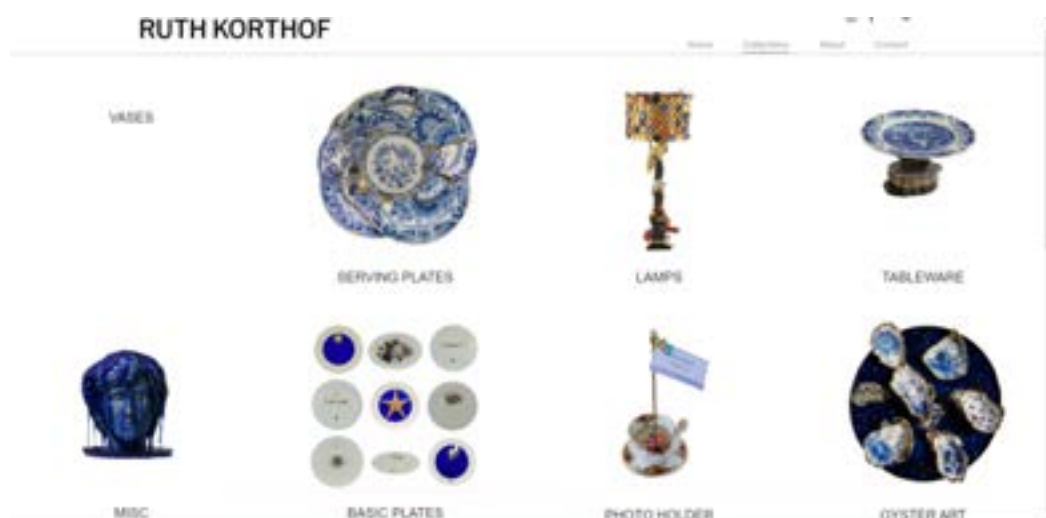
RUTH KORTHOF

Ruth Korthof, nizozemska umetnica, je po izobrazbi inženirka, vendar se je osredotočila na oblikovanje trajnostne umetnosti. Rada reciklira vse vrste predmetov v umetnine, pri čemer ponovno uporabi tisto, kar se običajno zavrže. V svojih umetniških praksah uporablja nestrupene, trajnostne materiale in v svoja dela vključuje konceptualne ideje o trajnosti. Tema njenega dela je lepota zlomljenega. Življenje po svetu jo je navdihnilo za nenavaden pristop k življenju. Trenutno živi v Ljubljani in z eno nogo na Nizozemskem. Z zlomljenimi kosi keramike ustvarja tridimenzionalne kolaže, ki velikokrat spominjajo na kubistične ali konstruktivistične umetnine. Umetniška dela nas popeljejo v svet trajnosti, kjer se zavedamo pomembnosti recikliranja kot tudi ponovne uporabe zavrženih predmetov (Spodnjepodravje.si, 2022).

Svoje umetniško izražanje opredeljuje v **treh stebrih**, ki jim je skupna trajnost. Njena dela so predvsem iz razbite keramike, zlasti v modro-belih odtenkih, ki je pomemben del tradicije in dediščine njene domovine. Izkoristi pa tudi razbitine stekla in med njenimi stvaritvami se najde tudi prostor za odvržene plastenke, svoj **prvi steber** opisuje z izkoristkom tistega, kar bi ljudje običajno zavrgli – recikliranje. **Drugi steber** se nanaša na zgodbe. Zanj razbitine niso samo odpadni material, temveč protagonisti zgodbe, a zgodba so tudi ljudje, ki ji razbitine podarijo ali prodajo. Njen zadnji, in sicer **tretji steber**, se nanaša na lepoto razbitega. Pravi, da so razbitine povsod okrog nas, tudi v naših, kot v njenem življenju. S tem želi v svoji umetnosti prikazati lepoto iz razbitega, saj kot pravi, je čudovito, ko se zgodi (S. Cvjetović, 2022).

Njena dela lahko kupimo preko spleta, na spletni strani: Ruth Korthof; Beauty from brokenness, kot tudi v design trgovinah, in sicer v Ljubljani, Milanu ter na Nizozemskem. Na spletni strani si lahko ogledamo dela, kot so: krožniki, držala za fotografije, svetilke, vaze, namizne posode ... (kot je prikazano na sliki 16) (RuthKorthof.nl).

Potekala je tudi njena razstava pri nas, in sicer v petek, 2. 9. 2022, ob 18. uri v Galeriji Luna, Murkova ulica 2, 2250 na Ptuj (Spodnjepodravje.si).

Slika 16: Spletna stran Ruth Korthof in kolekcija njenega dela

Vir: <https://www.ruthkorthof.nl/collections/>

Ruth Korthof: *»Lepota iz razbitega, to je moje poslanstvo, poleg tega pa je zame zelo pomembna uporaba recikliranih materialov.«*

Vir: [Ko zlomljeno ni zavrženo, temveč postane umetniško delo - siol.net](https://siol.net)

CHOI JEONG HWA

Umetnik in oblikovalec, katerega delo se giblje med disciplinami vizualne umetnosti, grafičnega oblikovanja, industrijskega oblikovanja in arhitekture. Njegov navdih izvira iz popularne kulture in iz dneva v dan. Obsežne skulpture na prostem, izdelane iz različnih materialov, kot so potrošniško blago, baloni, žice, pa tudi reciklirani in najdeni predmeti (Wikipedia).

Vse se je začelo z zlaganjem plastičnih izdelkov (kot je prikazano na sliki 17). S kombiniranjem svetil in kuhinjskih pripomočkov je želel narediti uporabne predmete iz materialov, ki so vsem znane. V 10-ih letih svojega dela je gradil, vodil delavnice, imenovane »Gather Together«, ki so vodile javnost k sodelovanju pri nastajanju instalacij (S. Grace Ignacia, 2018).

Poleg tega je ponovno uporabil vse vsakdanje uporabne materiale, ki jih je zbiral 30 let, kot so gospodinjske smeti, steklo in jeklo, da bi ustvaril svojo najnovejšo mojstrovino (N. Siriyum, 2022).

Slika 17: Happy Happy, The Olympic Museum, Lausanne, 2017. (Choi Jeong Hwa)

Vir: <https://impakter.com/waste-to-works-of-arts/>

Njegove najbolj znane instalacije so spektakularni napihljivi cvetovi. Ta barvita javna dela ustvarjajo most med sodobnim svetom in kozmološkim sejmom azijske simbolike. Lotos kot simbol čistosti in božanskosti je prepisana kot nesmrtna ikona surovinske kulture (Ocula.com).

Njegov Beli lotos (kot je prikazano na sliki 18), dva metra visok cvet iz napihljivega polistirena, je bil leta 2005 razstavljen v Benetkah na bienalu (Wikipedia).

Slika 18: Beli lotus iz napihljivega polistirena, Benetke Biennale, 2005

Vir: <https://www.pinterest.com/pin/784470828819907894/>

BERNARD PRAS

Francoski umetnik, slikar, fotograf in kipar, ki svoje umetniške mojstrovine v celoti ustvarja iz recikliranih materialov. Od daleč so vsa Prasova dela videti kot brezhibne slike. Vendar ko od blizu pogledamo, vidimo, da Pras za svoje kolaže ne uporablja papirja ali barve, temveč na stotine kosov odvrženih smeti (Z. Lori, 2014).

Pri svojem delu uporablja tehniko, znano kot *anamorfoza* (umetnost lepljenja predmetov na platno, da doda delu teksturo in dimenzijo). Bernard Pras pri svojih kreacijah uporablja le najdene predmete in smeti, ki jih dobesedno spreminja v zaklad. Pri svojem delu pogosto reinterpreтира slike in fotografije slavnih (M. Laura, 2017).

Njegovo ustvarjalnost lahko občudujemo, ko naredimo raziskavo o njegovih recikliranih materialih (kot je prikazano na sliki 19), kot so: stari čevlji, roke punčk, barvne žice, ohlapne perle, vrečke za krompirjeve sekance ... Vidimo, da so ti predmeti komaj prepoznavni pri umetnikovem strokovnem aranžiranju. Njegove aranžmaje fotografiramo in prikažemo kot dvodimenzionalno sliko (Z. lori, 2014).

Ti kolaži, sestavljeni iz naloženih predmetov, sledijo zgodovinski tradiciji anamorfoze. Pras daje svoji umetnosti ekološki pridih tako, da s svojimi kosi ne samo, da ustvari realistične upodobitve svojih subjektov, temveč pritegne pozornost na ogromno zbirko smeti, ki se uporabljajo za oblikovanje vsakega kosa. Slike, ki iz tega izhajajo, so osupljive v obliki in srednje velikosti ter dajejo novo življenje kosom, ki se običajno odpravljajo na odlagališče (Z. Lori, 2014).

Slika 19: Primerjava montažnih del Bernarda Prasa z izvirnikom. Slika levo: Dalijev avtoportret. Slika desno: Prasov Dali

Vir: <https://www.ifitshipitshere.com/comparing-the-assemblage-works-of-bernard-pras-with-the-originals/>

SAYAKA GANZ

Diplomirala je iz likovnih umetnosti na Indiana University Bloomington in nadaljevala samostojno ustvarjanje varjenih skulptur živalskih oblik. Sayakine nedavne skulpture z uporabo predelanih kovinskih ter plastičnih predmetov prikazujejo živali v gibanju z bogatimi barvami in energijo. Svoj slog opisuje kot »3D impresionizem«, ki ustvarja iluzijo oblike z uporabo plastičnih predmetov kot potez s čopičem, ki postanejo vidni ob opazovanju od blizu.

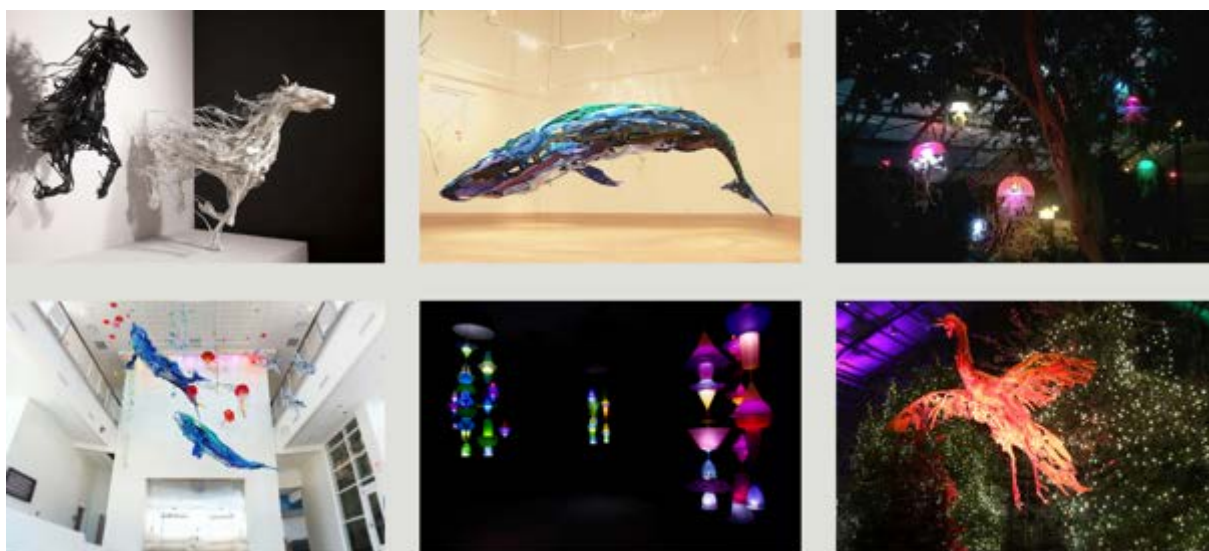
Japonska kiparka, ki jo je navdihnilo prepričanje, da imajo vsi predmeti duhove in da tisti, ki jih vržejo ven, »ponoči jokajo v smetnjaku.« S to živo sliko v mislih je začela zbirati zavržene materiale – kuhinjske pripomočke, sončna očala, aparate, igrače itd. – in jih predelati v umetniška dela. Ko ustvarja svoje unikatne skulpture, razvršča svoje predmete v barvne skupine, sestavi žični okvir in nato vsak predmet natančno pritrdi na okvir, dokler ne ustvari oblike, ki si jo je zamislila, ki je običajno žival. Ta se imenuje »Emergence« (M. Laura, 2017).

Sayaka svoja dela razvršča na dva dela, in sicer 3D delo, h kateremu spadata predelana plastika in odpadna kovina, ter 2D delo, h kateremu spada kolagrafski odtis risbe ter kolaž.

3D – predelana plastika

Sayaka Ganz: »Ta proces je zame kot uganka. Prepričam se, da so vsi predmeti pravilno poravnani, da povečam učinek gibanja, in dodajam, stopim nazaj, dodam še enega, stopim nazaj, odstranim kos in nadaljujem, dokler kos ni videti popolnoma oblikovan, vendar ne pretirano gost.« (kot je prikazano na sliki 20).

Vir: [Reclaimed Plastic Sculptures — SAYAKA GANZ](#)

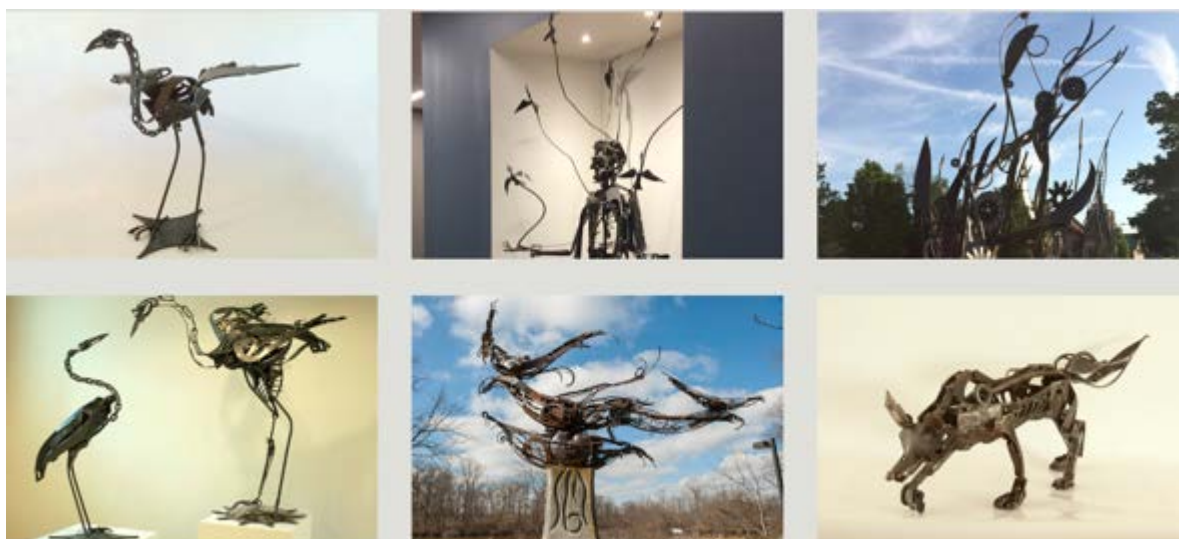
Slika 20: Sayaka Ganz: Predmeti iz predelane plastike

Vir: <https://sayakaganz.com/plastics>

3D – odpadna kovina

Sayaka Ganz: »Kosi odpadnega železa sami po sebi sprožijo mojo domišljijo, da ustvarim te živalske skulpture. Vsak kos ima svojo zgodovino in spomin, upognjen, strgan in zarjavel zaradi dolgotrajne uporabe na prostem. V tem smislu so življenjske in organske. Pogled nanje me navduši in skoraj instinktivno vidim na primer pasjo glavo, ptičjo nogo ali jelenov hrbet. Nato grem in poiščem druge kose, ki bi lahko ustrezali ustvarjanju celotne živali.« (kot je prikazano na sliki 21).

Vir: [Scrap Metal — SAYAKA GANZ](#)

Slika 21: Sayaka Ganz: Predmeti iz odpadne kovine

Vir: <https://sayakaganz.com/scrap-metal>

2D – kolagrafski odtis

Sayaka Ganz: »Kolagrafski odtisi (kot je prikazano na sliki 22) so kot trdni kolaži, ki jih umetnik ustvari za uporabo kot tiskarske plošče. V tem procesu uporabljam najdene predmete tako kot pri kiparstvu, vendar so vsi predmeti, ki jih uporabljam tukaj, zelo tanki in ploščati, kot so odpadni kosi blaga, nalepke za parkiranje, baran (zeleni kosi plastike v obliki trave), ali našli koščke papirja. Teksture teh predmetov dajejo slikam njihove vrednosti.«

Vir: [Collagraph — SAYAKA GANZ](https://sayakaganz.com/collagraph?itemId=roTV8amf3oanf4x265qaqooi3mqe2f)

Slika 22: Sayaka Ganz: Satje, suha igla na plastični embalaži, 2017, 3 x 4,25

Vir: <https://sayakaganz.com/collagraph?itemId=roTV8amf3oanf4x265qaqooi3mqe2f>

RYOSUKE HARASHIMA

Po diplomi na Kanazawa International Design Institution (KIDI) leta 2002 je študiral oblikovanje izdelkov in pohištva na univerzi Parsons, The New School for Design v New Yorku, leta 2003. Leta 2004 je začel delati v pisarni za grafično oblikovanje v Kanazawi na Japonskem, medtem ko je tudi raziskoval tradicionalne japonske obrti. V tem obdobju je velik del njegovega navdiha prihajal iz križanja kultur Vzhoda in Zahoda. Leta 2005 je ustanovil lastno pisarno Root design office v Kanazawi. Od takrat se je ukvarjal z oblikovanjem izdelkov, grafičnim oblikovanjem in s kreativnim vodenjem, z umetniškim vodenjem za projekte in stranke. Osredotoča se na sodelovanje z obrtniki in s proizvajalci za ustvarjanje inovativne estetike, ki je japonska in mednarodna (S. Grace Ignacia, 2019).

Od leta 2018 naprej se ukvarja z umetniškimi projekti, ki zadevajo stare predmete, kot so japonske starine, orodja in naravni predmeti (kot je prikazano na sliki 23) (Ocula.com).

Slika 23: Miza iz bambusa: Ryosuke Harashima

Vir: <https://ryosukeharashima.com/works/bamboo-basket-table/>

5 Raziskovalne metode

5.1 Center ponovne uporabe Vojnik

5.1.1 Predstavitev podjetja

Predstavili bomo Center ponovne uporabe Vojnik in Kamrico – medgeneracijski center, ki je v sklopu CPU, in sicer na podlagi lastnih opažanj in dejavnosti, kjer smo opravljali praktično izobraževanje v letih 2019–2020 in 2020–2021.

V CPU Vojnik lahko oddamo izdelke, ki jih ne potrebujemo in ki so še dobro ohranjeni in funkcionalno uporabni, na primer kose manjšega pohištva, male gospodinjske aparate, opremo za dom, oblačila, obutev, knjige, igrače, nakit, razno športno opremo itd. V CPU Vojnik izdelke pripravijo za ponovno uporabo in jih prodajo naprej po simbolični ceni. Izdelke, ki jih prinesemo v center, morajo biti očiščeni oz. oprani. Oblačila, ki jih kupimo v CPU, lahko nesemo v popravljalnico, imenovano Kamrica medgeneracijski center, ki se nahaja le nekaj metrov stran od CPU, kjer nam jih izdelajo po meri oz. jih predelajo.

Kamrica je namenjena prebivalcem, društvom, raznim zavodom, pri čemer izvajajo različne aktivnosti, ki med seboj povezuje različne generacije. Izvajajo se različne aktivnosti in delavnice, pri katerih pridobijo praktična znanja, kot so tečaj šivanja, popravila oblačil, prenova manjših kosov pohištva s poznavanjem tehnik (npr. tapeciranje stolov). Poleg tega pa se poleg področja tekstila ukvarjajo na področju hortikulture, in sicer izdelava visoke grede, zasaditev in sajenje zelišč in zelenjave ter pravilna kombinacija rastlin. Prav tako pa se v Kamrici poleg aktivnosti nahajajo predmeti in izdelki, ki jih ljudje prinesejo, ko jih ne potrebujejo in jih prodajajo po simbolični ceni, kot so: kozarci, razne posode, jedilni pribor, knjige, oblačila, prti, zavese, kuhinjske krpe, torbice, okraski, plošče, igrače, nakit ... V Kamrici, kjer imajo delovni prostor, pa imajo na voljo razne pripomočke in materiale, ki jih lahko uporabimo za ustvarjanje.

Ko kupci prinesejo svoja oblačila na popravilo, pa si lahko med tem časom privoščijo skodelico dobre kave, ki je v okviru Kamrice in se imenuje Repair Cafe mala kavarnica, ki je odprla svoja vrata 17. junija 2016 kot prvi »Repair Cafe« v Sloveniji. Skodelico, ki si jo izberejo sami, lahko nato odnesejo domov (2020). S tem tudi simbolizirajo trajnost uporabe, saj jo lahko uporabljajo še naprej.

5.1.2 Predstavitev izdelka

Za izdelek smo izbrali zaključno nalogo, ki je bila opravljena pri praktičnem izobraževanju v Vojniku 2021, in sicer cvetlična preureditev pred vhodom trgovinice CPU (Center ponovne uporabe) in Kamrice. Za to nalogo smo se odločili, saj je vhod pred trgovinicama potreboval novo osvežitev in s tem tudi bolj izpostavljeno pozornosti in zanimanje mimoidočih. Odločili smo se za povezovalno vizualno podobo obeh poslovalnic, ki temelji na pastelnih barvah in ponovni uporabi starih zavrženih predmetov.

5.1.3 Izbira materialov in pripomočkov

Za izdelavo smo uporabili materiale in pripomočke, ki smo jih imeli na razpolago v sami trgovinici CPU in Kamrici, nekatere materiale in izdelke smo uporabili od kupcev, ki so

jih prinesli in jih niso potrebovali, ker pa nismo imeli določenih materialov, ki smo jih potrebovali, pa smo jih dodatno kupili.

Materiali in pripomočki, ki smo jih potrebovali, so bili naslednji:

- pločevinke,
- plastenke,
- škarje,
- plastične kanisterje,
- barve na vodni osnovi,
- kladivo, žeblice,
- kavlje,
- vrv iz jute,
- leseni stol,
- škornje,
- čevlje,
- rastline (netresk, cigaretko, trava, bršljanke, lobelije, moljevke, okrasne koprive, aloja, timijan),
- glinene cvetlične lončke,
- čopič,
- silikonsko palčko,
- metlo, krpe,
- torbico,
- pnevmatike.

5.1.4 Postopek izdelave

Na samem začetku smo naredili načrt nove postavitve (izbira materialov, izdelkov, barva, postavitvev izdelkov).

Nato smo začeli s čiščenjem in pospravljanjem že obstoječe ureditve pred vhodom. Kot smo omenili v izbiri izdelka, je bil cilj preurediti in bolje izpostaviti pozornosti in zanimanje mimoidočih. Vse rastline smo odnesli nazaj v delavnico, kjer smo jih razsadili ven iz loncev. Te smo nato očistili in jih prebarvali z akrilnimi barvami (roza, modra, rumena, vijolična). Medtem ko so se sušili, smo pričeli z izdelovanjem cvetličnih lončkov iz pločevink in plastenk. Pločevinke smo prebarvali in preluknjali, plastenke pa prerezali na pol in ponovili postopek. Večino lončkov smo nato okrasili z belimi pikami in napisi (kot prikazuje slika 24).

Slika 24: Barvanje in okraševanje pločevink in plastenk

Vir: osebni vir, Jakob N., 2021

Za malo večje cvetlične posode smo uporabili bele plastične kanistre od destilirane vode, ki smo jim odrezali vrhnji oz. stranski del (kot prikazuje slika 25).

Slika 25: Razrez plastičnih kanistrov

Vir: osebni vir, Jakob N., 2021

Za tem je sledilo presajanje rastlin. V pločevinke, plastenke in večje lonce smo posadili netresk, aloe vero, cigaretko, moljevke, travo in okrasno koprivo. V kanistre smo posadili bršljanke, za zasaditev pa smo poleg lončkov uporabili tudi dva para čevljev, par škornjev (kot prikazuje slika 26),

Slika 26: Zasaditev škornjev in čevljev
Vir: osebni vir, Jakob N., 2021

ter večjo torbo, v katero smo posadili netresk in lobelijo ter jo postavili kar na bel lesen stol (kot prikazuje slika 27).

Slika 27: Zasaditev torbe
Vir: Osebni vir, Jakob N., 2021

Nekaj rastlin smo že imeli na razpolago, nekaj pa smo jih morali kupiti. Pri tem smo bili pozorni na njihovo trajnost in odpornost na vročino, glede na to, da je kotiček pred vhodom velik del dneva močno izpostavljen soncu in vročini.

Pred vhodom na fasadi je pritrjena bela paleta s poličkami in držali, na katere smo razporedili zasajene lončnice (kot prikazuje slika 28).

Slika 28: Razporeditev lončnic
Vir: Osebni vir, Jakob N., 2021

V eno od poličk smo na spodnjo stran privili dva manjša kavlja, na katera smo s pomočjo jutaste vrvi obesili dve pločevinki z netreskom (kot prikazuje slika 29).

Slika 29: Pritrjevanje lončnic s pomočjo kavlja in vrvice
Vir: Osebni vir, Jakob N., 2021

Na desni strani vhoda pa smo sestavili kompozicijo s stolom in z zasajeno torbo, s čevlji ter z nekaj lončnicami, ki smo jih postavili kar na tla ob stol (kot prikazuje slika 30).

Slika 30: Končni izdelek pred vhodom v Kamrico
Vir: Osebni vir, Jakob N., 2021

Za tem, ko smo končali preureditev pred Kamrico, smo se odločili, da preuredimo in popestrimo še vhod spodnje poslovalnice CPU. Odločili smo se za povezovalno vizualno podobo obeh poslovalnic, ki temelji na pastelnih barvah, in uporabo starih zavrženih predmetov. Uporabili smo tri stare pnevmatike, ki smo jih našli in jih najprej očistili, nato pa prebarvali z akrilnimi barvami (roza in vijolična) (kot prikazuje slika 31).

Slika 31: Barvanje pnevmatik

Vir: Osebni vir, Jakob N., 2021

Ko so se pnevmatike posušile smo jih postavili pokončno in vanje zasadili cigaretko in travo. Izdelali smo še tri manjše cvetlične lončke iz pločevink, ki smo jih s pomočjo jutaste vrvi in kavljastih vijakov obesili v notranjost največje pnevmatike (kot prikazuje slika 32).

Slika 32: Zasaditev pnevmatik

Vir: Osebni vir, Jakob N., 2021

Vse tri pnevmatike smo eno poleg druge postavili pred vhodom pod oknom trgovinice CPU (kot prikazuje slika 33).

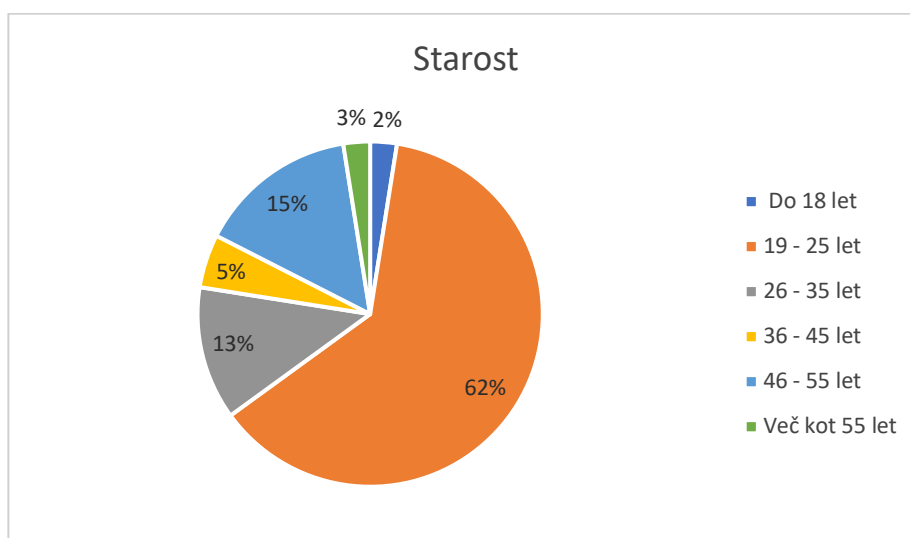
Slika 33: Postavitev pnevmatik pod oknom trgovinice CPU

Vir: Osebni vir, Jakob N., 2021

5.2 Anketni vprašalnik na temo o zainteresiranosti kupcev za nakup in predelavo ponovno uporabljenih izdelkov

Pripravili smo anketni vprašalnik na temo o zainteresiranosti kupcev za nakup in predelavo ponovno uporabljenih izdelkov. Anketo smo poslali naključnim anketirancem preko socialnih omrežij, od katerih jih je 40 rešilo anketo. Rezultati so bili naslednji:

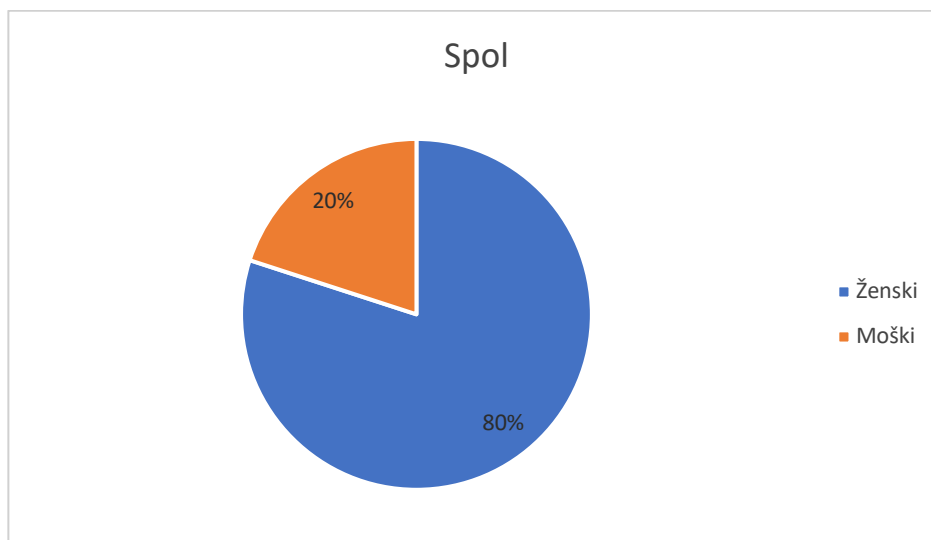
5.2.1 Predstavitev vzorca

Graf 1: Odgovor na prvo vprašanje: Starost

Vir: Osebni vir, Jakob N., 2022

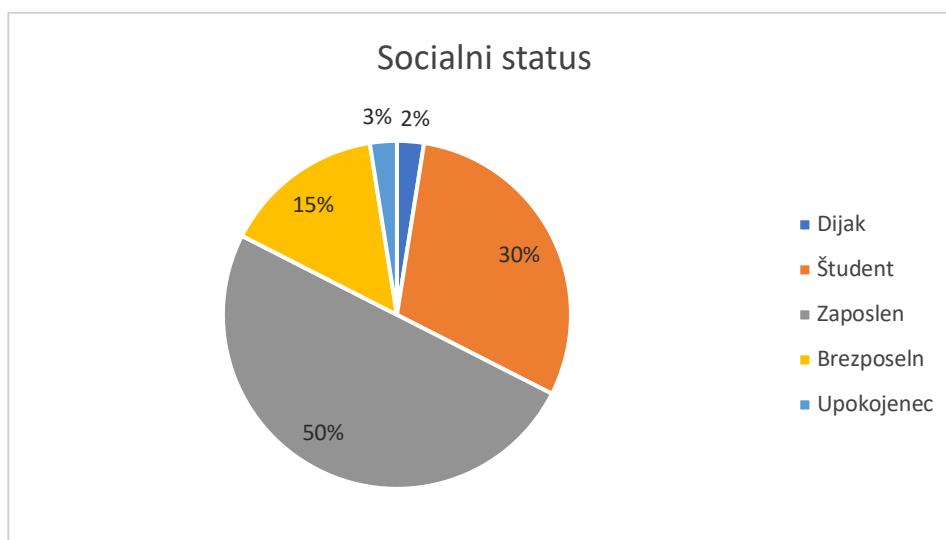
KOMENTAR: Na prvo vprašanje »**Starost**« je 1 anketiranec odgovoril do 18 let, kar je 2 %, 25 anketirancev je odgovorilo 19–25 let, kar je 62 %, 5 anketirancev je odgovorilo 26–35 let, kar je 13 %, 2 anketiranca sta odgovorila 36–45 let, kar je 5 %, 6 anketirancev je odgovorilo 46–5 let, kar je 15 % in en anketiranec je odgovoril več kot 55 let, kar je 3 %.

Graf 2: Odgovor na drugo vprašanje: Spol

Vir: Osebni vir, Jakob N., 2022

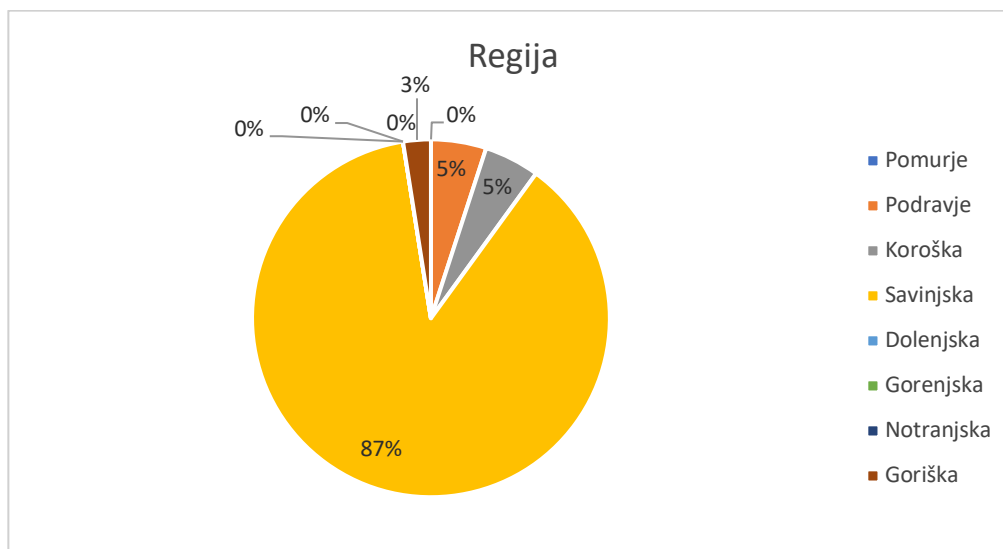
KOMENTAR: Na drugo vprašanje »**Spol**« je 32 anketirancev odgovorilo ženski, kar je 80 %, 8 anketirancev je odgovorilo moški, kar je 20 %.

Graf 3: Odgovor na tretje vprašanje: Socialni status

Vir: Osebni vir, Jakob N., 2022

KOMENTAR: Na tretje vprašanje »**Socialni status**« je 1 anketiranec odgovoril dijak, kar je 2 %, 12 anketirancev je odgovorilo študent, kar je 30 %, 20 anketirancev je odgovorilo zaposlen, kar je 50 %, 6 anketirancev je odgovorilo brezposeln, kar je 15 % in 1 anketiranec je odgovoril upokojenec, kar je 3 %.

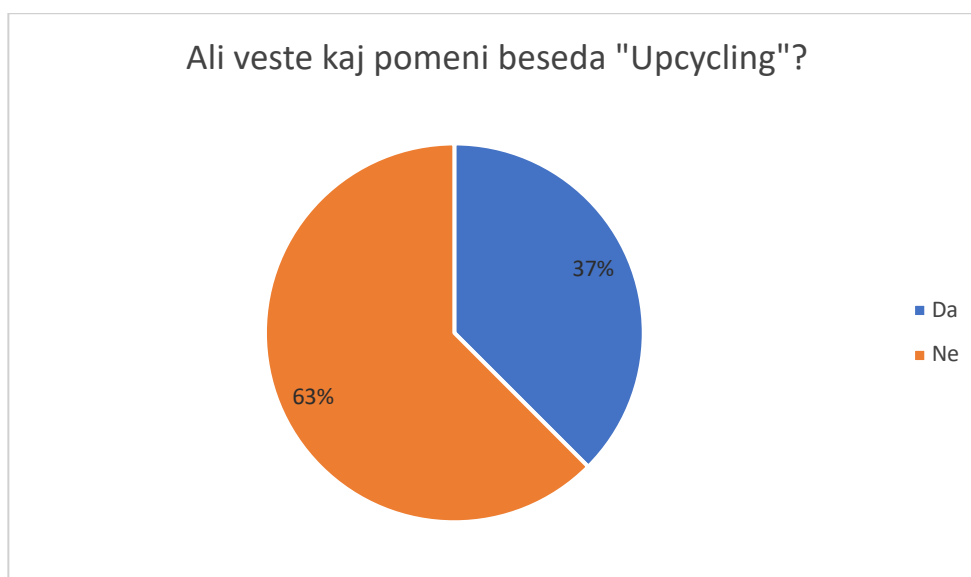

Graf 4: Odgovor na četrto vprašanje: Regija

Vir: Osebni vir, Jakob N., 2022

KOMENTAR: Na četrto vprašanje »**Regija**« nihče od anketirancev ni bil iz Pomurja, kar je 0 %, 2 anketiranca sta iz Podravja, kar je 5 %, iz Koroške sta 2 anketiranca, kar je prav tako 5 %, kar 35 anketirancev je iz Savinjske, kar je 87 %, nihče od anketirancev ni iz Dolenjske, Gorenjske ali Notranjske, kar je 0 %, je pa 1 anketiranec iz Goriške, kar je 3 %.

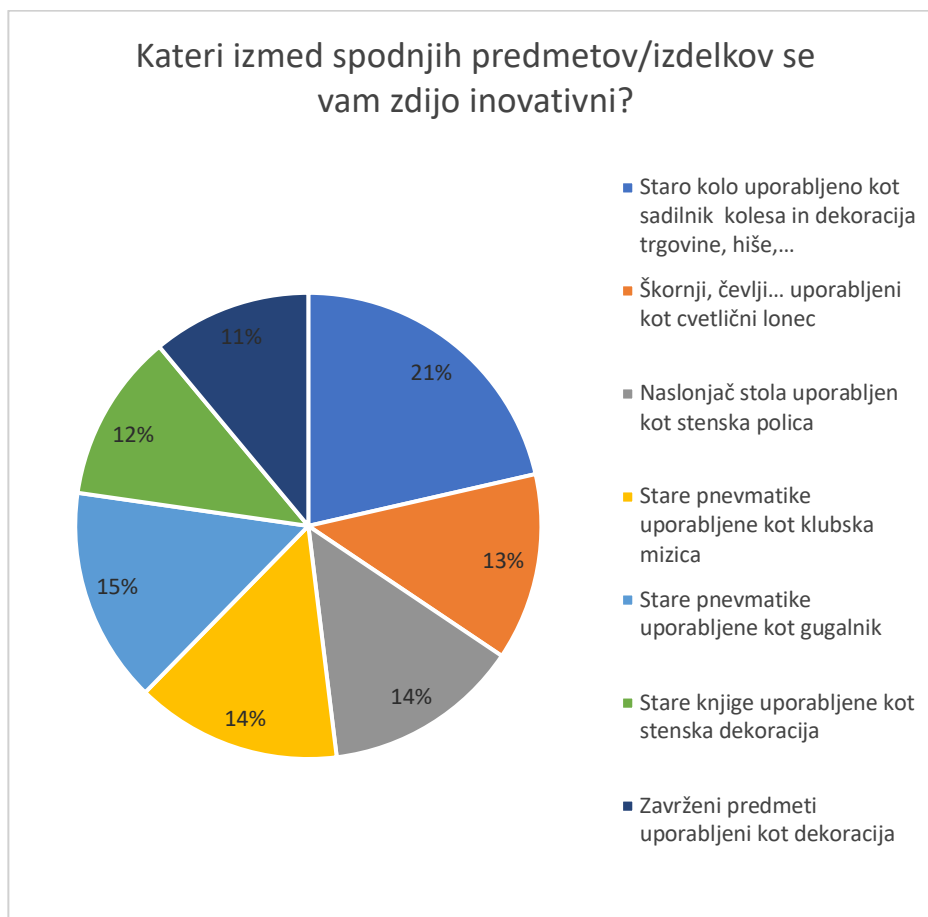
5.2.2 Analiza ankete

Graf 5: Odgovor na peto vprašanje: Ali veste, kaj pomeni beseda upcycling

Vir: Osebni vir, Jakob N., 2022

KOMENTAR: Na peto vprašanje »**Ali veste, kaj pomeni beseda upcycling**«, je 15 anketirancev odgovorilo DA, kar je 37 %, 25 anketirancev pa je odgovorilo NE, kar je več kot polovica, in sicer 63 %.

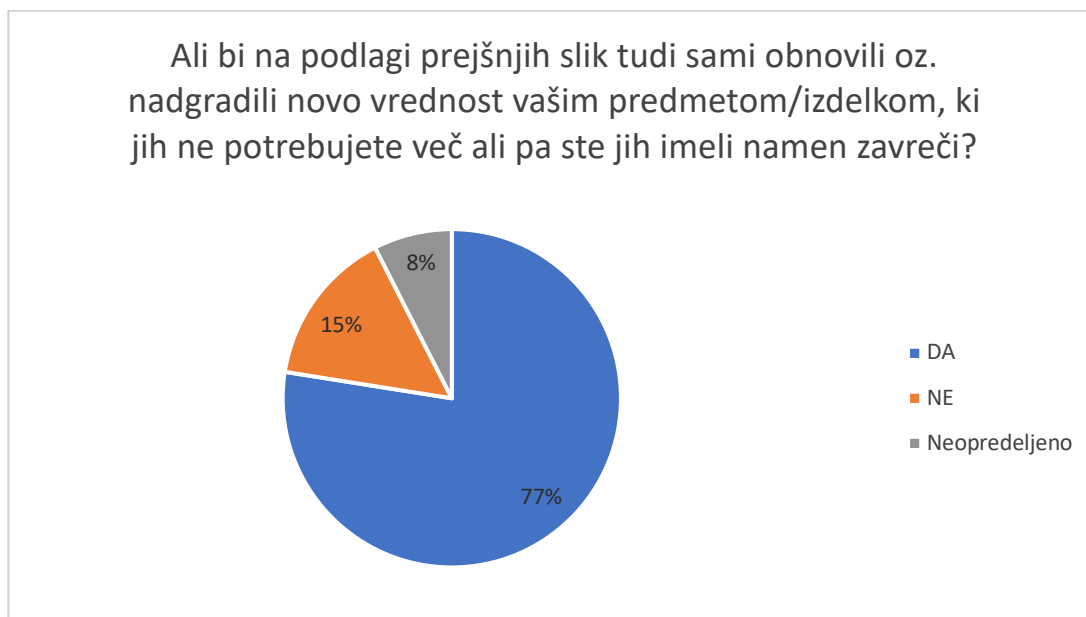

Graf 6: Odgovor na šesto vprašanje: Kateri izmed spodnjih predmetov/izdelkov se vam zdijo inovativni

Vir: Osebni vir, Jakob N., 2022

KOMENTAR: Na šesto vprašanje »Kateri izmed spodnjih predmetov/izdelkov se vam zdijo inovativni«, ki so bili vezani na slike in je bilo možnih več odgovorov, so se anketiranci odločili za naslednje:

- Staro kolo, uporabljen kot sadilnik kolesa in dekoracija trgovine, hiše ... (33 anketirancev, kar predstavlja 21 %).
- Škornji, čevlji ..., uporabljeni kot cvetlični lonec (20 anketirancev, kar predstavlja 13 %).
- Naslonjač stola, uporabljen kot stenska polica (21 anketirancev, kar predstavlja 14 %).
- Stare pnevmatike, uporabljene kot klubska mizica (22 anketirancev, kar predstavlja 14 %).
- Stare pnevmatike, uporabljene kot gugalnik (23 anketirancev, kar predstavlja 15 %).
- Stare knjige, uporabljene kot stenska dekoracija (18 anketirancev, kar predstavlja 12 %).
- Zavrženi predmeti, uporabljeni kot dekoracija (17 anketirancev, kar predstavlja 11 %).

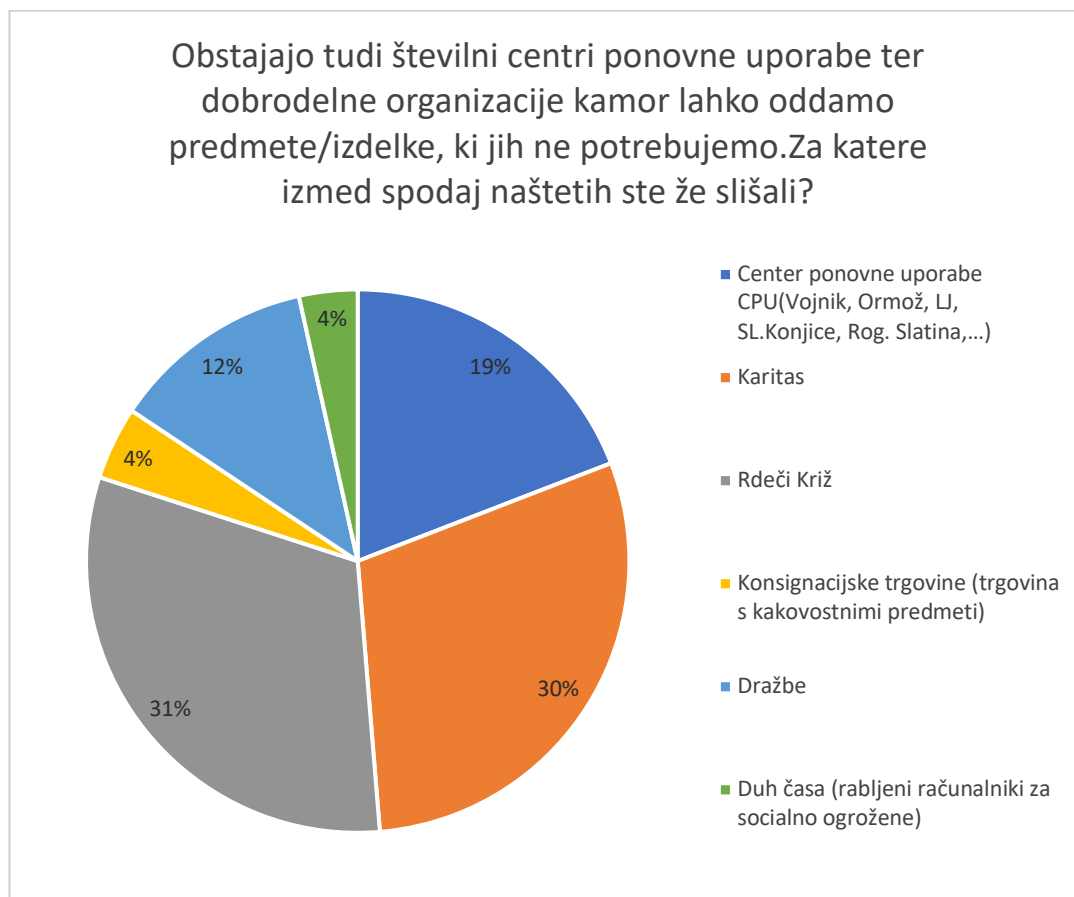
Graf 7: Odgovor na sedmo vprašanje: Ali bi na podlagi prejšnjih slik tudi sami obnovili oz. nadgradili novo vrednost vašim predmetom/izdelkom, ki jih ne potrebujete več ali pa ste jih imeli namen zavreči

Vir: Osebni vir, Jakob N., 2022

KOMENTAR: Na sedmo vprašanje »**Ali bi na podlagi prejšnjih slik tudi sami obnovili oz. nadgradili novo vrednost vašim predmetom/izdelkom, ki jih ne potrebujete več ali pa ste jih imeli namen zavreči**« je kar 31 anketirancev odgovorilo DA, kar predstavlja več kot polovico, in sicer 77 %, 6 anketirancev je odgovorilo NE, kar predstavlja 15 %, 3 anketiranci pa so bili neopredeljeni in so napisali, da ne vedo, kar predstavlja 8 %.

Ker pa smo hoteli poleg potrditev izvedeti, zakaj so se tako odločili, smo jih vprašali še za utemeljitve. Izpostavili bomo nekaj komentarjev, ki so se nam zdeli zanimivi.

- *»Da, ker so odpadki eden večjih problemov, ki ga lahko na ta način pripomoremo rešiti.«*
- *»Da, včasih dobre ideje spodbudijo človeka, da tudi sam kaj ustvari.«*
- *»Da, rada imam old timer stvari in jih ne bi zavrgla.«*
- *»Obnovljene stare stvari me spominjajo na otroštvo.«*
- *»Da, prihranim denar, varujem okolje in izražam svojo kreativnost na preprost in všečen način.«*
- *»Ne, nikoli nisem potrebovala in dobila kakšne takšne ideje. Kar smo imeli lesa starega, smo porabili za drva, ostalo smo porabili za kakšna tekmovanja v šoli, nekaj pa smo podarili.«*
- *»Da, ker izgleda kot izdelek iz trgovine in polepša okolico.«*

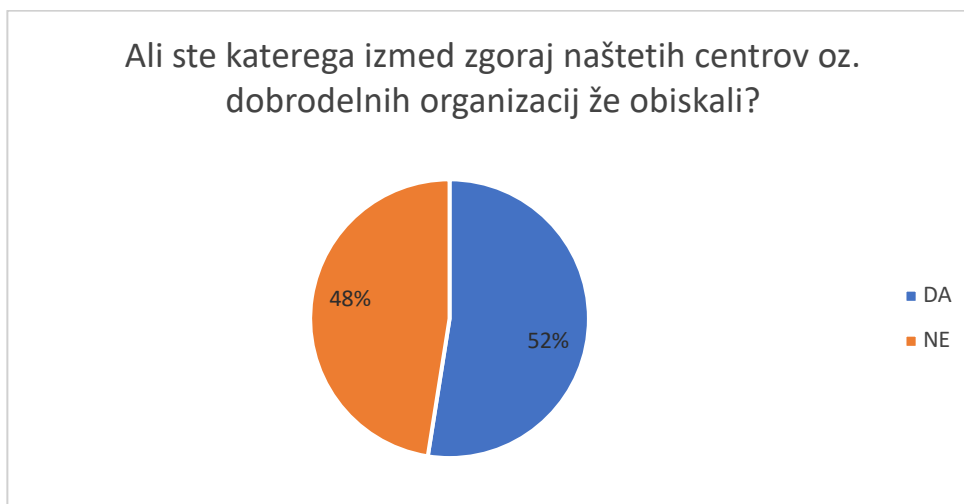

Graf 8: Odgovor na osmo vprašanje: Obstajajo tudi številni centri ponovne uporabe ter dobrodelne organizacije, kamor lahko oddamo predmete/izdelke, ki jih ne potrebujemo več. Za katere izmed spodaj naštetih ste že slišali

Vir: Osebni vir, Jakob N., 2022

KOMENTAR: Na osmo vprašanje »Obstajajo tudi številni centri ponovne uporabe ter dobrodelne organizacije, kamor lahko oddamo predmete/izdelke, ki jih ne potrebujemo. Za katere izmed spodaj naštetih ste že slišali« in je bilo več možnih odgovorov, je 22 anketirancev odgovorilo CPU, kar je 19 %, 34 anketirancev je odgovorilo Karitas, kar je 30 %, 36 anketirancev je odgovorilo Rdeči križ, kar je 31 %, 5 anketirancev je odgovorilo konsignacijske trgovine, kar so 4 %, 14 anketirancev je odgovorilo dražbe, kar je 12 %, 4 anketiranci pa so odgovorili Duh časa, kar so 4 %.

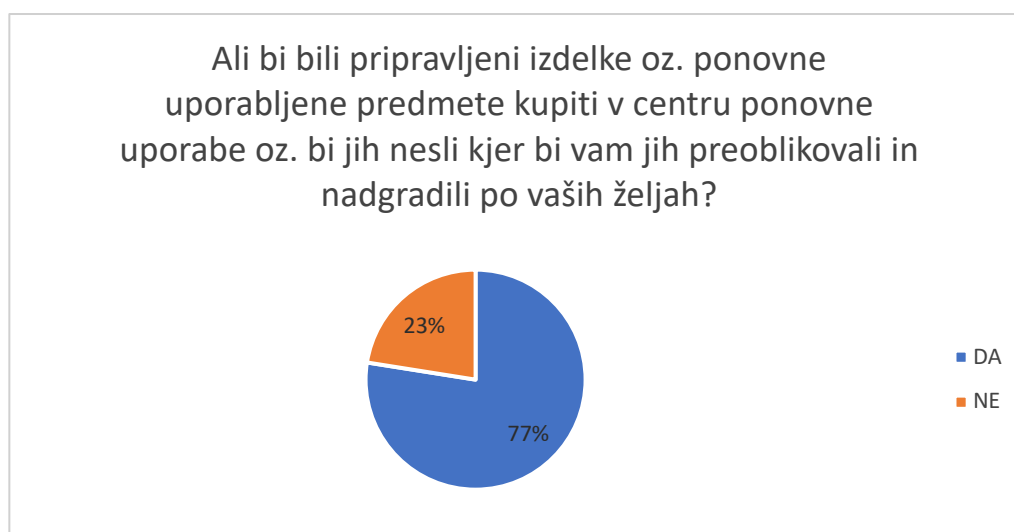
Presenetilo nas je, da Rdeči križ pozna 36, Karitas pa 34 anketirancev. Bili smo 100 % prepričani, da sta to edini ustanovi, ki ju poznajo oziroma so zanje slišali vsi.

Graf 9: Odgovor na deveto vprašanje: Ali ste katerega izmed zgoraj naštetih centrov oz. dobrodelnih organizacij že obiskali

Vir: Osebni vir, Jakob N., 2022

KOMENTAR: Na deveto vprašanje »Ali ste katerega izmed zgoraj naštetih centrov oz. dobrodelnih organizacij že obiskali« je 21 anketirancev že obiskalo, kar je 52 %, 19 anketirancev centrov oziroma dobrodelnih organizacij še ni obiskalo, kar predstavlja malo manj kot polovico, in sicer 48 %.

Graf 10: Odgovor na deseto vprašanje: Ali bi bili pripravljeni izdelke oz. ponovno uporabljene predmete kupiti v centru ponovne uporabe oz. bi jih nesli, kjer bi vam jih preoblikovali in nadgradili po vaših željah

Vir: Osebni vir, Jakob N., 2022

KOMENTAR: Na deseto vprašanje »Ali bi bili pripravljeni izdelke oz. ponovno uporabljene predmete kupiti v centru ponovne uporabe oz. bi jih nesli, kjer bi vam jih preoblikovali in nadgradili po vaših željah«, se je kar 31 anketirancev odločilo DA, kar predstavlja 77 %, 9 anketirancev, kar predstavlja 23 %, pa se je odločilo, da izdelke oz. ponovno uporabljene predmete ne bi kupili oziroma jih ne bi nesli v center, da bi jih preoblikovali oz. nadgradili.

6 Rezultati in razprava

V diplomskem delu smo postavili 3 hipoteze. Glede na rezultate naše raziskave podajamo naslednje ugotovitve.

H1: »Upcycling« oz. ponovna uporaba izdelkov ima vse večji pomen

Hipotezo smo potrdili. Čeprav več kot polovica anketirancev ni vedela, kaj pomeni upcycling (kot prikazuje graf 5), pa so v nadaljevanju ob slikah, katerih so bili podani primeri, ter razlagi besede pripravljeni svoje izdelke obnoviti, saj s tem pripomorejo rešiti svet, ki je obdan z odpadki. Hkrati pa EU namerava preko razmeroma novega velikopoteznega plana European Green Deal spodbujati promocijo ponovne uporabe, eko dizajna, novih poslovnih modelov in storitvene ekonomije.

H2: Manj kot 50 % posameznikov bi bila pripravljena obnoviti svoje izdelke oz. predmete

Hipotezo smo ovrgli. Kajti pri raziskavi je na vprašanje »Ali bi bili pripravljeni izdelke oz. ponovno uporabljene predmete kupiti v centru ponovne uporabe oz. bi jih nesli, kjer bi vam jih preoblikovali in nadgradili po vaših željah« (kot prikazuje graf 10), kar 77 % anketirancev odgovorilo, da bi svoje izdelke/predmete obnovili. Ideja se jim zdi zanimiva, kreativna, nekatere pa spominja na čas otroštva. Čeprav je med njimi tudi nekaj takšnih, ki predmete raje odvržejo in kupijo nove oz. jim takšen stil ni všeč.

So pa bili posamezniki zainteresirani oz. jim je bil izdelek iz starih zavrženih predmetov všeč, ki smo ga naredili pri praktičnem izobraževanju, in sicer cvetlična preureditev pred trgovinicama. Poleg tega nam je stranka, ki je videla še drugi izdelek, ki smo ga obnovili, in sicer polkna, na katera smo narisali cvetlice, želela, da na njena vrata omare narišemo tudi njej.

H3: Več kot 50 % prebivalcev pozna centre ponovne uporabe

Hipotezo smo ovrgli. Pri raziskavi smo ugotovili, da komaj 19 % ljudi ve oz. so slišali za center ponovne uporabe. Je pa večji delež takšnih, ki vedo za dobrodelne organizacije, kot sta Rdeči križ in Karitas (kot prikazuje graf 8).

Glede na raziskavo je večji delež anketnega vprašalnika rešilo več žensk kot moških, in sicer kar 80 %. Najpogostejša starost je bila med 19 in 25 leti in predstavlja 62 %. To po našem mnenju predstavlja, da so anketo rešili/e študenti/ke, prav tako pa so lahko tudi med njimi zaposleni oz. brezposelni. Sta pa med njimi bila tudi eden dijak ter en upokojenec. Glede na regijo pa največ anketirancev prihaja iz Savinjske regije, kar predstavlja 87 %.

7 Zaključek

Vedno več je odpadkov, ki jih ne potrebujemo več in končajo na kosovnem odpadu. Za to imamo priložnost, da odpadek, ki ga ne potrebujemo, preoblikujemo oz. mu dodamo novo vrednost ali pa ga z nekaj popravili uporabi nekdo drug.

Med pisanjem diplomskega dela smo spoznavali, da je vedno več tako slovenskih kot tujih podjetij in posameznikov, ki se odločajo za trend ponovne uporabe tako v modi kot pri kosovnem pohištvu, iz katerih naredijo nove kreativne izdelke oz. jih z nekaj domišljije polepšajo, ter tako prispevajo k trajnosti in zmanjšujejo porabo predmetov/izdelkov ter privarčujejo denar.

Spoznali smo pomen ponovne uporabe predmetov, materiale ter predmete, ki jih lahko uporabimo ter preoblikujemo oz. nadgradimo. Poleg tega smo spoznali njihove prednosti, slabosti ter izzive pri njihovem nastajanju.

Ker pa so med nami tudi takšni predmeti/izdelki, ki jih ne potrebujemo več, jih lahko odnesemo v razne dobrodelne organizacije in centre ponovne uporabe, ki jih imamo kar nekaj po celotni Sloveniji. Ti centri imajo kar nekaj pozitivnih učinkov, ki se nanašajo na področje okolja, kjer jih predelajo in obnovijo ter jim podaljšajo življenjsko dobo in s tem zmanjšujejo odpadke. Na socialno področje, kjer zagotavljajo zaposlitev ter socialno ogroženim in tistim z nižjimi dohodki omogočajo nakup po simbolični ceni, ter na ekonomsko področje, kjer zmanjšujemo brezposelnost, promoviramo ponovno uporabo in privarčujemo denar.

Najbolj zanimiv del pisanja ter raziskovanja diplomskega dela sta bila trajnostna umetnost in umetniki, ki se ukvarjajo s trajnostno umetnostjo, kjer smo spoznavali njihova dela skozi njihove različne žanre in tehnike ustvarjanja ter njihov pogled na svet, kako z umetnostjo zmanjšujejo odpadke, hkrati pa ustvarjajo čudovite in zanimive izdelke.

Kot praktikantka pri praktičnem izobraževanju v CPU Vojnik sem se tudi sama preizkusila z različnimi izzivi pri ustvarjanju in nadgrajevanju izdelkov. Možnosti je res veliko, saj je na voljo velik izbor predmetov ter materialov, s katerimi lahko ustvarjaš, potrebuješ le nekaj domišljije. Določen projekt ti lahko zavzame veliko več časa, kot je bilo sprva načrtovano, sploh, če pri delu naletiš na različne ovire, vendar jih z rešitvami sproti rešuješ. Lahko rečem, da sem ponosna na kar nekaj izdelkov, ki sem jih naredila in s temi navdušila tudi druge.

Eden izmed večjih izdelkov je cvetlična preureditev, ki smo jo vključili v praktični del diplomskega dela. Za ta projekt smo se odločili, saj je vhod pred trgovinicama potreboval novo osvežitev in s tem tudi boljše izpostavljenost pozornosti in zanimanju mimoidočih. Odločili smo se za povezovalno vizualno podobo obeh poslovalnic, ki temelji na pastelnih barvah in ponovni uporabi starih zavrženih predmetov. Del izdelka (kompozicija stola z zasajeno torbo ter s cvetličnimi lončki) smo vključili tudi v raziskavo kot del anketnega vprašalnika. Lahko rečemo, da smo z rezultatom zadovoljni, saj je skoraj polovica anketirancev med drugimi izdelki, ki smo jih uporabili s spleta, izbrala naš izdelek, čeprav bi bil rezultat lahko še boljši. Smo pa dobili od posameznikov ter kupcev veliko pozitivnih vtisov in pohval v sami Kamnici, kjer smo ta projekt izvedli. Menim, da smo projekt dobro izpeljali ter dobro izkoristili zavržene predmete, ki bi sicer končali na odpadu.

Pozitivno smo tudi presenečeni nad raziskavo anketnega vprašalnika, saj glede na to, da večina posameznikov ni vedela, kaj pomeni »upcycling«, pa smo jih skozi anketni vprašalnik popeljali od razlage pomena do slik, na katerih je ta »upcycling« oz. ponovna uporaba izdelkov prikazana. Dobili smo tudi kar nekaj dobrih utemeljitev ter mnenj, zakaj bi se posamezniki odločili za ponovno uporabo izdelka. Mislim, da smo jih s tem vsaj malo navdušili in spodbudili nad ustvarjanjem in njihovim izražanjem.

V diplomskem delu smo postavili tri hipoteze, glede na rezultate raziskave so bili rezultati sledeči: H1: »Upcycling« oz. ponovna uporaba izdelkov ima vse večji pomen, ki smo jo potrdili. H2: Manj kot 50 % posameznikov bi bilo pripravljenih obnoviti svoje izdelke oz. predmete. Hipotezo smo ovrgli. H3: Več kot 50 % prebivalcev pozna centre ponovne uporabe, ki smo jo prav tako ovrgli.

8 Viri in literatura

BOXER Shiyang. 2019. The Design of Everyday Things by Don Norman. (2. september 2019) (online). (Citirano 4. nov. 2022; 14:30). Dostopno na spletnem mestu: <https://medium.com/shiyang-boxer/the-design-of-everyday-things-by-don-norman-ebd71ed160b9>

CENTER PONOVSNE UPORABE. 2016. Centri ponovne uporabe – CPU Ljubljana (online). (Citirano 20. okt. 2022; 16:10). Dostopno na spletnem mestu: <http://www.eko-tce.eu/cpu-old/centri-ponovne-uporabe/cpu-ljubljana>

CENTER PONOVSNE UPORABE. 2016. Centri ponovne uporabe – CPU Rogaska Slatina (online). (Citirano 20. okt. 2022; 16:25). Dostopno na spletnem mestu: <http://www.eko-tce.eu/cpu-old/centri-ponovne-uporabe/cpu-rogaska-slatina>

CENTER PONOVSNE UPORABE. 2016. Centri ponovne uporabe – CPU Vojnik (online). (Citirano 20. okt. 2022; 16:41). Dostopno na spletnem mestu: <http://www.eko-tce.eu/cpu-old/centri-ponovne-uporabe/cpu-vojniki>

CENTER PONOVSNE UPORABE. 2016. Centri ponovne uporabe – CPU Slovenske Konjice (Zbirni center CERO) (online). (Citirano 20. okt. 2022; 16:57). Dostopno na spletnem mestu: <http://www.eko-tce.eu/cpu-old/centri-ponovne-uporabe/cpu-tepanje-zbirni-center-cero>

CENTER PONOVSNE UPORABE. 2016. Centri ponovne uporabe – CPU Ormož (online). (Citirano 20. okt. 2022; 17:12). Dostopno na spletnem mestu: <http://www.eko-tce.eu/cpu-old/centri-ponovne-uporabe/cpu-ormoz>

CENTER PONOVSNE UPORABE. 2016. Centri ponovne uporabe – CPU Kočevje (online). (Citirano 20. okt. 2022 17:31). Dostopno na spletnem mestu: <http://www.eko-tce.eu/cpu-old/centri-ponovne-uporabe/cpu-kocevje>

CENTER PONOVSNE UPORABE. 2020. Kaj je Center ponovne uporabe (online). Dostopno na spletnem mestu: <https://www.cpu-reuse.com/cpu/kaj-je-cpu>

CVJETOVIĆ Srdjan. 2022. Trajnostna umetnost: Ko zlomljeno ni več zavrženo, temveč postane umetniško delo (online). Sreda 14.9.2022 ob 18:18. (Citirano 24. sep. 2022; 15:30). Dostopno na spletnem mestu: [Ko zlomljeno ni zavrženo, temveč postane umetniško delo - siol.net](https://www.siol.net/komunikacija/2022/09/24/ko-zlomljeno-ni-vec-zavrzeno-temvec-postane-umetniško-delo-siol-net)

EDWARDS Antonia. 2017. 10 Designers making unique furniture and decor from recycled textiles (online). 11. november 2017. (Citirano 31. okt. 2022; 11:30). Dostopno na spletnem mestu: <https://www.upcyclist.co.uk/2017/11/furniture-decor-recycled-textiles/>

EKOLOGI BREZ MEJA. 2012. Kam s starimi predmeti, ki jih ne potrebujemo več (online). 21. september 2012, 10:09. (Citirano 15. sep. 2022; 17:13). Dostopno na spletnem mestu: <https://ebm.si/prispevki/kam-s-starimi-predmeti-ki-jih-ne-potrebujemo-vec>

EKO – TCE.EU. 2016. Centri ponovne uporabe (online). (Citirano 17. sep. 2022; 18:45). Dostopno na spletnem mestu: <http://www.eko-tce.eu/cpu-old/centri-ponovne-uporabe>

EUR – LEX. (online). (Citirano 12. nov. 2022; 16:21). Dostopno na spletnem mestu: [EUR-Lex - 02011R1007-20130701 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](http://eur-lex.europa.eu/lex/02011R1007-20130701-EN-lex.html)

EUROPEAN COMMISSION. Textiles and clothing legislation (online). (Citirano 12. nov. 2022; 12:27). Dostopno na spletnem mestu: [Legislation \(europa.eu\)](http://ec.europa.eu/industry/legislation/textiles_en)

GANZ Sayaka. Reclaimed plastics (online). (Citirano 25. sep. 2022; 14:59). Dostopno na spletnem mestu: <https://sayakaganz.com/plastics/emergence-ii>

GANZ Sayaka. Scrap metal (online). (Citirano 25. sep. 2022; 15:16). Dostopno na spletnem mestu: [Scrap Metal — SAYAKA GANZ](https://sayakaganz.com/scrap-metal)

GANZ Sayaka. Collagraph. (online). (Citirano 25. sep. 2022 15:31). Dostopno na spletnem mestu: [Collagraph — SAYAKA GANZ](https://sayakaganz.com/collagraph)

GHEZZO Paolo, VANNUCCI Roberto. Ekološko snovanje v tekstilni industriji. Poglavje 08: Postopki recikliranja v tekstilni industriji, str. 9. (online). (Citirano 29. okt. 2022; 16:09)- Dostopno na spletnem mestu: http://www.ecosign-project.eu/wp-content/uploads/2018/09/TEXTILE_UNIT08_SLO.pdf

GRBIN Branka. 2020. H&M predstavil reciklažni stroj, ki iz starega oblačila naredi novo (online). Petek, 16. 10. 2020; 4.00. (Citirano 23. sep. 2022; 16:08). Dostopno na spletnem mestu: <https://siol.net/trendi/moda-in-lepota/h-m-predstavil-reciklazni-stroj-ki-iz-starega-oblacila-naredi-novo-video-536658>

HOTKO Igor. 2020. Predelava pohištva in ohranjanje narave (online). 1. oktober 2020. (Citirano 3. nov. 2022; 10:15). Dostopno na spletnem mestu: <https://knof.si/blog/2020/10/01/predelava-pohistva/>

H&M Careers. 2022 (online). Obleci ves svet in pomagaj narediti modo bolj trajnostno. (Citirano 23. sep. 2022; 17:01). Dostopno na spletnem mestu: <https://career.hm.com/si-sl/sustainability/>

KAISER Eva. 2022. Lumikello. Über uns (online). (Citirano 19. okt. 2022; 18:13). Dostopno na spletnem mestu: <https://www.lumikello.de/pages/about>

KOŠENINA Urška. 2015. Tudi centri ponovne uporabe delijo usodo socialnega podjetništva. 13.7.2015. (Citirano 8. nov. 2022; 12:26). Dostopno na spletnem mestu: [Tudi centri ponovne uporabe delijo usodo socialnega podjetništva - EOL 101/102 - Zelena Slovenija](http://www.eol.si/101/102-Zelena-Slovenija)

LIANGIM.COM . 2015. 5 Reasons Why We Should Reuse. (online)1.4.2015. (Citirano 11. nov. 2022; 14:00). Dostopno na spletnem mestu: [5 Reason Why We Should Reuse - \(liangim.com\)](http://liangim.com/5-reasons-why-we-should-reuse)

MATMATCH GmbH, 2022 (online). Recycling vs. Upcycling: Processes and materials. Dostopno na spletnem mestu: <https://matmatch.com/learn/process/recycling-vs-upcycling-processes-and-materials>

MERŠOL Melita. 2022. Ne zavržimo svojih oblačil. ONA, 4. oktober, leto 24, št. 39. Str. 14 – 15. (Citirano 6. okt. 2022; 15: 47).

MICNA. 2017. Nepremišljeni nakupi niso v modi (online). 19.9.2017 ob 4.00: (Citirano 22. sep. 2022; 15:38). Dostopno na spletnem mestu: <https://micna.slovenskenovice.si/moda/nepremisljeni-nakupi-niso-v-modi>

MOJA OBČINA. SI. 2012. Zavržena umetnost za nova delovna mesta v lokalnem okolju (online). (Citirano 16. sep. 2022; 18:25). Dostopno na spletnem mestu: <https://www.mojaobcina.si/vojniki/novice/zavrzena-umetnost-za-nova-delovna-mesta-v-lokalnem-okolju.html>

MOSS Laura. 2017. Treehugger: 14 Artists With a Green Message (online). 31. maj 2017. (Citirano 25. sep. 2022; 13:50). Dostopno na spletnem mestu: <https://www.treehugger.com/artists-with-a-green-message-4869190>

MY IDEA MY FUTURA. 2017. Predstavitev podjetja Puppa design (online). (Citirano 22. sep. 2022; 16:30). Dostopno na spletnem mestu: <https://www.myideamyfuture.com/go/874/426/Predstavitev-podjetja-Puppa-design?lang=SI>

OCULA. Ryosuke Harashima Biography (online). (Citirano 27. sep. 2022; 20:28). Dostopno na spletnem mestu: <https://ocula.com/artists/ryosuke-harashima/>

PATAGONIA. 2022 (online). (Citirano 22. sep. 2022; 15:24). Dostopno na spletnem mestu: [Worn Wear - Used Patagonia Clothing & Gear](#)

RAZSTAVA TRAJNOSTNE UMETNOSTI: Ruth Korthof (online). 16. avgust 2022. (Citirano 24. sep. 2022; 16:21). Dostopno na spletnem mestu: [Razstava trajnostne umetnosti - Ruth Korthof - Spodnje Podravje](#)

RE RA RUG. 2013. (online). (Citirano 19. okt 2022; 19:30). Dostopno na spletnem mestu: [ReRagRug.04.pdf \(mcusercontent.com\)](#)

SANDIN, G., PETERS, M.,G. (2018). Sciencedirect.com. Environmental impact of tekstile reuse and recycling – A review – Journal of Cleaner Production (vol. 184, str. 353 – 365) (online). (Citirano 12. nov 2022; 10:21). Dostopno na spletnem mestu: [Environmental impact of textile reuse and recycling – A review - ScienceDirect](#)

SEE Grace Ignacia. 2018. The Artling: An Interview with Choi Jeong Hwa (online). 18. december 2018. (Citirano 2. okt. 2022; 19:41). Dostopno na spletnem mestu: <https://theartling.com/en/artzine/an-interview-with-choi-jeong-hwa/>

SEE Grace Ignacia . 2019. The Artling: 10 Creatives Making A Difference With Sustainable Art And Design (online). 11. september 2019. (Citirano 2. okt. 2022; 19:12) Dostopno na spletnem mestu: <https://theartling.com/en/artzine/sustainable-art-design/>

SIRIYIUM Napat. 2022. From Waste to Works of Art: Our Favorite Sustainable Artists (online). 23. april 2022. (Citirano 24. sep. 2022; 20:01>). Dostopno na spletnem mestu: <https://impakter.com/waste-to-works-of-arts/>

SMETUMET: glamurozne smeti. 2016. (Citirano 15. sep. 2022; 16:00). Dostopno na spletnem mestu: [Trajnostne storitve in izdelki - Smetumet](#)

ŠAVER Mojca, OSOJNIK Špela. 2021. Ponovna uporaba – naša lepša prihodnost (online). 18. junij. (Citirano 17. sept. 2022; 11:15). Dostopno na spletnem mestu: <https://knof.si/blog/2021/06/18/ponovna-uporaba-nasa-lepsa-prihodnjost/>

ŠAVER Mojca, OSOJNIK Špela. 2021. Ponovna uporaba – naša lepša prihodnost (online). 18. junij. (Citirano 8. nov. 2022; 11:25). Dostopno na spletnem mestu: <https://knof.si/blog/2021/06/18/ponovna-uporaba-nasa-lepsa-prihodnjost/>

TSD d.o.o. 2021. Ponovno uporabi in pokaži. (online) 27.8.2021. (Citirano 16. sep. 2022; 15:15). Dostopno na spletnem mestu: <https://tsd-odpadki.si/ponovno-uporabi-in-pokazi/>

VANGUARDNGR.COM. 2020. Reusing products and the environment. (online). 24.12.2020. (Citirano 11. nov. 2022; 15:38). [Reusing products and the environment - Vanguard News \(vanguardngr.com\)](#)

ZA PLANET. 2020. Tvoj odpadki, moj novi izdelek – Centri ponovne uporabe v Sloveniji (online). (Citirano 16. sep. 2022; 17:20). Dostopno na spletnem mestu: <https://zaplanet.si/tvoj-odpadek-moj-novi-izdelek-centri-ponovne-uporabe-v-sloveniji/>

ZELENA SLOVENIJA. Razvoj embalaže v krožnem gospodarstvu . Kroženje virov in ponovna uporaba kot prednostna usmeritev – pred recikliranjem, str. 41. (priročnik). (Citirano 16. sep. 2022; 15:47).

ZIMMER Lori. 2014. INHABITAT: Bernard Pras Recreates Artistic Masterpieces Entirely from Recycled Materials (online). 4.7.2014. (Citirano 25. sep. 2022; 16:18) Dostopno na spletnem mestu: <https://inhabitat.com/bernard-pras-recreates-masterpieces-entirely-from-recycled-materials/>

WIKIPEDIA. 2022. Choi Jeong Hwa. (online) 5.9.2022. (Citirano 2. okt. 2022 18:50). Dostopno na spletnem mestu: [Choi Jeong Hwa - Wikipedia](#)

13+ MODERN WAYS TO RECYCLE YOUR OLD FURNITURE. 2022. (online). (Citirano 4. nov. 2022; 15:17). Dostopno na spletnem mestu: <https://www.conserve-energy-future.com/9-modern-ways-recycle-old-furniture.php>

9 Priloge

Priloga A: Anketa	1
-------------------------	---

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni!

Sem Natalija Jakob, študentka Višje šole za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje, in pripravljam diplomsko nalogo z naslovom Ponovna uporaba izdelkov – nove priložnosti za kreativno ustvarjanje.

Namen ankete je ugotoviti, koliko ljudi je seznanjenih o centrih ponovne uporabe ter koliko ljudi bi kupilo izdelke in ali so pripravljeni reciklirati oz. ponovno uporabiti svoje izdelke/predmete, ki jih ne potrebujejo več.

Anketa je anonimna, za izpolnjevanje pa boste potrebovali približno 5 minut.

Za vaše sodelovanje se vam prijazno zahvaljujem.

1.) Starost

- a) Do 18 let.
- b) 19–25 let.
- c) 26–35 let.
- d) 36–45 let.
- e) 46–55 let.
- f) Več kot 55 let.

2.) Spol

- a) Moški.
- b) Ženski.

3.) Socialni status

- a) Dijak.
- b) Študent.
- c) Zaposlen.
- d) Brezposeln.
- e) Upokojenec.

4.) Regija

- a) Pomurje.
- b) Podravje.
- c) Koroška.
- d) Savinjska.
- e) Dolenjska.
- f) Gorenjska.
- g) Notranjska.
- h) Goriška.

5.) Smo v času, ko so odpadki, »neuporabni« oz. zavrženi izdelki/predmeti eden največjih problemov, ki onesnažujejo okolje.

Ali veste, kaj pomeni beseda »upcycling«?

- Da.
- Ne.

6.) Beseda »upcycling« je znana tudi kot kreativna ponovna uporaba, ki je postala trend in gre za proces preoblikovanja, nadgrajevanja odpadnih materialov/izdelkov, ki jim dodamo novo vrednost in podaljšamo življenjsko dobo.

Kateri izmed spodnjih predmetov/izdelkov se vam zdijo inovativni (možnih je več odgovorov)?

a) Stare knjige, uporabljene kot stenska dekoracija.

b) Staro kolo, uporabljeno kot sadilnik kolesa in dekoracija trgovine, hiše ...

c) Škornji, čevlji ..., uporabljeni kot cvetlični lonec.

d) Naslonjač stola, uporabljen kot stenska polica.

e) Stare pnevmatike, uporabljene kot klubska mizica oz. gugalnik.

f) Zavrženi predmeti, uporabljeni kot dekoracija.

7.) Ali bi na podlagi prejšnjih slik tudi sami obnovili oz. nadgradili novo vrednost vašim predmetom/izdelkom, ki jih ne potrebujete več, ali pa ste jih imeli namen zavreči?

- DA – pojasnite, zakaj:
- NE – pojasnite, zakaj:

8.) Obstajajo tudi številni centri ponovne uporabe ter dobrodelne organizacije, kamor lahko oddamo predmete/izdelke, ki jih ne potrebujemo. Za katere izmed spodaj naštetih ste že slišali (možnih je več odgovorov)?

- a) Center ponovne uporabe – CPU (Vojnik, Ormož, Ptuj, Lenart, Ljubljana, Kočevje, Rogaška Slatina, Slovenske Konjice ...).
- b) Karitas.
- c) Rdeči križ.
- d) Konsignacijske trgovine (trgovina s kakovostnimi predmeti).
- e) Dražbe.
- f) Duh časa (rabljeni računalniki za socialno ogrožene) ...

9.) Ali ste katerega izmed zgoraj naštetih centrov oz. dobrodelnih organizacij že obiskali?

- Da.
- Ne.

10.) Ali bi bili pripravljeni izdelke oz. ponovno uporabljene predmete kupiti v centru ponovne uporabe oz. bi jih nesli, kjer bi vam jih preoblikovali in nadgradili po vaših željah?

- Da.
- Ne.

Zahvaljujem se vam za čas, ki ste si ga vzeli in rešili anketo. Upam tudi, da sem vas vsaj malo navdušila nad ustvarjanjem in kreativnostjo ter preoblikovanjem vaših izdelkov, ki jih ne potrebujete, in boste s tem vsaj malo privarčevali tako pri denarju kot pri nastalih odpadkih, ki jih naš svet ne potrebuje.